សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciencess Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២០ ដល់ថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២០

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **ក. យិម ស៊ាវឡាំ**

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក **គង់ សុភ័ក្ត្រ**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី ២០

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៦

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២០

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

នាងខ្ញុំ យិប ស៊ាវឡាំ ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី២០ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០១៩-២០២០ នៃសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។ សូមថ្លែងនូវកតញ្ញូ ដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់អ្នកមានគុណទាំងពីរដែលបានចិញ្ចឹមបីបាច់កូនទាំងពីតូចរហូតដល់ធំពេញវ័យ ព្រមទាំងបានផ្តល់នូវដំបូន្មានប្រៀនប្រដៅ និងបានទំនុកបម្រុងឲ្យកូនបានចូលសាលាដើម្បីក្រេបយកចំណេះដឹងទាំងពីថ្នាក់បឋម រហូតដល់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ព្រមទាំងបានជួយជ្រោមជ្រែងសព្វបែបយ៉ាងទាំងផ្នែកសារតី និងថវិកា ដើម្បីទុកជាប្រទីបបំភ្លឺអនាគតរបស់នាង។

នាងខ្ញុំក៏សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះ ឯកឧត្តមសាកលវិទ្យាធិការ សាកលវិទ្យាធិការរង ថ្នាក់ដឹកនាំ និងលោក/លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ដែលលោកគ្រប់រូបបានយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការបង្ហាត់បង្រៀន និងផ្តល់នូវចំណេះដឹងជាច្រើន ព្រមទាំងអប់រំសីលធម៌ សុជីវធម៌ ដល់នាងខ្ញុំ ដើម្បីប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រកបការងារ ក៏ដូចជាការរស់នៅក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃប្រកបទៅដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ។

ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀត នាងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដល់លោកសាស្ត្រាចារ្យ **គង់ សុភ័ក្រ្ត** ដែលមិនត្រឹមតែបានបង្ហាត់បង្រៀននាងខ្ញុំទេ ថែមទាំងបានណែនាំដល់នាងខ្ញុំក្នុងការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះ និងបានចំណាយពេលវេលាមានតម្លៃ ផ្តល់ជាមតិយោបល់ ក៏ដូចជាកែសម្រួលនូវចំណុចខ្វះខាត ក្នុងការចងក្រងបង្កើតជាសារណាមួយក្បាលនេះ។

ជាទីបញ្ចប់នាងខ្ញុំសូមគោរពជូនពរ**អ្នកមានគុណទាំងពីរ ឯកឧត្តមសាកលវិទ្យាធិការ លោក/លោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ**ជាទីគោរពនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ សូមឲ្យជួបប្រទះតែសេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើន សុខភាពល្អបរិបូណ៌ ជន្មានយុឃឺនយូរ មានកម្លាំងពលំខ្លាំងក្លា ជាពិសេសសូមឲ្យទទួលបានភាពជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច។

អារម្ភកថា

ក្រោយពីបានសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាប័ត្រនីតិសាស្ត្រ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលបួនឆ្នាំរួចមក នាងខ្ញុំបានទទួលបាននូវចំណេះដឹងខាងផ្នែកទ្រឹស្តីនៃមុខវិជ្ជានីតិសាស្ត្រជាច្រើន ព្រមទាំងការលើកឡើងនូវឧទាហរណ៍នានាដែលផ្សាភ្ជាប់ក្នុងសង្គម រួមទាំងឧទាហរណ៍ដែលកើតមានឡើងក្នុងសង្គមជាក់ស្តែងពីសំណាក់ លោក លោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ។ ដើម្បីបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាប័ត្រ នាងខ្ញុំបានរៀបចំសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយក្រោមប្រធានបទ **«ការលុបចោលកិច្ចសន្យា»** ទុកជាសក្ខីកម្មនៃចំណេះដឹងរបស់នាងខ្ញុំ។

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា គឺមានសារៈសំខាន់ក្នុងទំនាក់ទំនងជួញដូរក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ ព្រោះនៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង ភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវចងដោយអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះ ពោលគឺមានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចត្រូវតែអនុវត្ត។ ស្របទៅតាមបរិបទនៃសង្គមបច្ចុប្បន្ន ការបង្កើតកិច្ចសន្យាគឺកើតមានឡើងជាប្រចាំថ្ងៃ សម្រាប់បម្រើឲ្យគ្រប់វិស័យទាំងអស់ រួមទាំងជំនួញជួញដូរតូចធំគ្រប់ប្រភេទ ប្រៀបដូចជាសរសៃដែលធ្វើឲ្យសេដ្ឋកិច្ចមានដំណើរ ព្រមទាំងជាចំណែកធ្វើឲ្យសង្គមជាតិរីកចម្រើន។ ប៉ុន្តែទោះបីជាកិច្ចសន្យាបានបង្កើតរួចហើយក៏ដោយ ក្នុងករណីចាំបាច់មួយចំនួន ចាំបាច់ត្រូវបដិសេធលើអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ជាវិធីមួយដែលភាគីអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យា កាលណាកិច្ចសន្យានោះមានវិការៈ ឬ មូលហេតុដែលអាចលុបចោលបាន។ ទោះបីជាក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឲ្យភាគីអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាពិតប្រាកដមែន ប៉ុន្តែភាគីមិនមែនចេះតែលុបចោលកិច្ចសន្យាបានតាមតែអំពើចិត្តនោះទេ លុះត្រាតែមានមូលហេតុនៃការលុបចោលដែលបានកំណត់ច្បាស់លាស់ទើបអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការលុបចោលកិច្ចសន្យា បញ្ញត្តិឡើងដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ព្រមទាំងធានាឲ្យមានសមភាព ស្របទៅតាមគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និងស្មោះត្រង់។

នាងខ្ញុំសង្ឃឹមថា សារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយនេះនឹងក្លាយជាឯកសារដែលផ្តល់សារៈសំខាន់ដល់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់សិស្ស និស្សិត ជំនាន់ក្រោយ ព្រមទាំងអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវដទៃទៀត ក្នុងការយល់ដឹង និងចែករំលាយឲ្យកាន់តែទូលំទូលាយ។

ជាចុងក្រោយ ដោយសារតែចំណេះដឹងជាមូលដ្ឋាន ការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែម និងការសរសេររៀបចំសារណារបស់នាងខ្ញុំនៅមានកម្រិត សារណាមួយនេះនឹងមិនមានភាពល្អឥតខ្ចោះទេ ធ្វើឲ្យមានចំណុចខ្វះខាតមួយចំនួន ដូចជា អត្ថន័យ ពាក្យពេចន៍ នឹងត្រង់អក្ខរាវិរុទ្ធត្រង់កន្លែងណាមួយជាក់ជាមិនខាន។ នាងខ្ញុំរីករាយនឹងទទួលយកនូវការផ្តល់យោបល់បន្ថែម ការរិះគន់ដើម្បីស្ថាបនាពីសំណាក់សាស្ត្រាចារ្យ រៀមច្បង អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងមិត្តអ្នកអានគ្រប់រូបដោយក្តីសោមនស្ស ដើម្បីកែលម្អស្នាដៃមួយនេះឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

លក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

១.១.និយមន័យ.. ៣

១.១.១.និយមន័យ«ការលុបចោល».. ៣

១.១.២. និយមន័យ «កិច្ចសន្យា».. ៣

១.២.មូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ៤

១.២.១.ករណីជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ...៤

១.២.២.ករណីជនដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ៤

១.២.២.១.អនីតិជន ៥

១.២.២.២.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ៧

១.២.២.៣.ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ៩

១.២.៣.ករណីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ... ១០

១.២.៣.១.ការភាន់ច្រឡំ ១១

ក.ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ១១

ខ.ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់របស់ភាគី..១២

គ.ការភាន់ច្រឡំរួមគ្នា ១៣

១.២.៣.២.ការឆបោក... ១៤

ក.ការឆបោកដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យា... ១៥

ខ.ការឆបោកដោយតតិយជន ១៥

១.២.៣.៣.ពត៌មានមិនពិត.. ១៦

១.២.៣.៤.ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព...១៧

១.២.៣.៥.ការគម្រាមកំហែង ១៨

១.២.៣.៦.ការកេងចំណេញហួសហេតុ.. ១៩

១.២.៣.៥.ការគម្រាមកំហែង ១៨

១.២.៣.៦.ការកេងចំណេញហួសហេតុ.. ១៩

ជំពូកទី២
វិធីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

២.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល ២១
២.១.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលករណីកិច្ចសន្យាមានវិការៈ ២១
២.១.២.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលករណីកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយខ្វះសមត្ថភាព ២២
២.២.វិធីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ២៣
២.៣.អាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលុបចោល ២៤
២.៣.១.និយមន័យនៃអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលើបំណុល ២៤
២.៣.២.លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលើបំណុល ២៥
២.៣.២.១.ករណីបានដឹង ២៥
២.៣.២.២.ករណីមិនបានដឹង ២៥

ជំពូកទី៣
អនុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

៣.១.អានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះភាគី ២៧
៣.១.១.ករណីដែលភាគីមិនទាន់អនុវត្តកិច្ចសន្យា ២៧
៣.១.អានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះភាគី ២៧
៣.១.១.ករណីដែលភាគីមិនទាន់អនុវត្តកិច្ចសន្យា ២៧
៣.១.២.ករណីដែលភាគីបានអនុវត្តកិច្ចសន្យា ២៨
៣.២.អានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជន ២៩
៣.២.១.តតិយជនមុនការលុបចោល ៣០
៣.៣.១.១.ករណីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ ៣០
ក.ករណីកាភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភលើស្ថានភាព ៣០
ខ.ករណីគម្រាមកំហែង និងកេងយកចំណេញហួសហេតុ ៣១
៣.៣.១.១.ករណីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ ៣២
៣.២.១.តតិយជនមុនការលុបចោល ៣២
៣.៣.២.១ ករណីចលនវត្ថុ ៣៣
៣.៣.២.១ ករណីចលនវត្ថុ ៣៤

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៣៧
អនុសាសន៍ ៣៩
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

នៅក្នុងជីវភាពរបស់ប្រចាំថ្ងៃតែងតែមានទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិក្នុងជំនួញជួញដូរ ដែលបង្កើតឲ្យមាននូវកិច្ចសន្យាជាច្រើន។ គ្រប់បុគ្គលឯកជនអាចបង្កើតកិច្ចសន្យាស្របទៅតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន និងអនុវត្តកាតព្វកិច្ចផ្អែកទៅតាមការព្រមព្រៀង ដោយរដ្ឋមិនធ្វើការជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងទំនាក់ទំនងគតិយុត្តិរបស់បុគ្គលឯកជនទេ។ ទោះបីជាក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ កំណត់នូវគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជនក៏ពិតមែន ដោយផ្តល់សិទ្ធិឲ្យភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចកំណត់ខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែក៏បានភ្ជាប់នូវគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និងស្មោះត្រង់ជាមួយគ្នាផងដែរ ពោលគឺភាគីនៃកិច្ចសន្យាគឺត្រូវតែមានភាពស្មោះត្រង់ និងសុចរិតដើម្បីធានាឲ្យមានទាំងសេរីភាពក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងសមភាពនៅក្នុងកិច្ចសន្យា។ ម៉្យាងដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាយើងជាប្រទេសដែលកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ដូចនេះការយល់ដឹងអំពីច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅមានកម្រិត ហេតុនេះហើយនៅពេលដែលពួកគាត់បានបង្កើតកិច្ចសន្យា ពួកគាត់គឺតែងតែអនុវត្តតាមវិធានទំនៀមទំលាប់ ហើយបង្កើតឲ្យកើតមានបញ្ហាជាញឹកញាប់ ព្រមទាំងមិនមានសមភាព រវាងភាគីនៃកិច្ចសន្យា លើកលែងតែអ្នកវិនិយោគទុន អ្នកជំនួញ ឬ អ្នកប្រកបអាជីវកម្មធំៗ ដែលពួកគាត់មានអ្នកប្រឹក្សាយោបល់ផ្នែកច្បាប់ សម្រាប់ប្រឹក្សានៅពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យា ដើម្បីចៀសវាងការខាតប្រយោជន៍ ឬប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់មុខជំនួញរបស់ខ្លួន។ កិច្ចសន្យាដែលកើតមានជាញឹកញាប់ក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានដូចជា កិច្ចសន្យាលក់ទិញ កិច្ចសន្យាអាណត្តិ កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ ភតិសន្យា កិច្ចសន្យាការងារ កិច្ចសន្យាម៉ៅការ កិច្ចសន្យាខ្ចីបរិភោគជាដើម។ ជាគោលការណ៍ក្នុងការបង្កើតសន្យា គឺកិច្ចសន្យាមួយមានអនុភាពនៅពេលដែលសំណើ និងស្នើការត្រូវគ្នា ប៉ុន្តែចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានការផ្ទេរអចលនវត្ថុ គឺតម្រូវឲ្យមានការធ្វើលិខិតយថាភូតបន្ថែមទៀត ទើបកិច្ចសន្យានោះមានអានុភាព។ នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមានអានុភាព បង្កើតឲ្យមានទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត ដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវតែអនុវត្តករណីយកិច្ចដែលមាននៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះ ដោយមិនអាចប្រកែកបាន។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីខ្លះភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះបាន ដោយសារតែកិច្ចសន្យានោះមានមោឃភាព ឬជាកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល។ ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានការលុបចោលគឺកិច្ចសន្យានោះនៅតែមានអានុភាព ដរាបណាអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលមិនបានលុបចោលកិច្ចសន្យានោះ។ ដូច្នោះហើយក្នុងករណីដែលកិច្ចសន្យានោះ ត្រូវបានអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលបានលុបចោល តើដំណាក់កាលណាដែលគេអាចប្រកាសការលុបចោល? តើអ្នកណាខ្លះមានសិទ្ធិលើកឡើងពីការលុបចោល ឬ ផ្តល់សច្ចានុមតិ? តើអនុភាពនៃការលុបចោល មានអនុភាពយ៉ាងណាខ្លះ ចំពោះភាគីនៃកិច្ចសន្យា? ហើយតើការលុបចោលនេះមានអានុភាពចំពោះតតិយជននៃកិច្ចសន្យាដែរ រឺទេ?

តាមរយៈការរៀបរាបខាងលើនេះ បង្ហាញឲ្យយើងឃើញថា ការបដិសេធអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា គឺអនុវត្តបានតាមរយៈ មោឃភាព និងការលុបចោល។ ការលុបចោលគឺជាវិធីដែលប្រើចំពោះកិច្ចសន្យាមានផលប៉ះពាល់ចំពោះភាគីនៃកិច្ចសន្យា បើប្រៀបទៅនឹងមោឃភាពវិញ គឺបានចំពោះតែកិច្ចសន្យាណាដែលផ្តល់ផលប៉ះពាល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ទំនៀមទំលាប់ ផ្ទុយនឹងច្បាប់ បញ្ញត្តិអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតជាដើម។ ដោយសារតែប្រធានបទនេះសិក្សាតែ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា នាងខ្ញុំនឹងមិនធ្វើការបកស្រាយបន្ថែមពីមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាទៀតទេ ដើម្បីកុំឲ្យមានការឃ្លាតឆ្ងាយពីប្រធានបទ។

ដូចនេះដើម្បីងាយស្រួលក្នុងសិក្សាស្វែងយល់ពី ការលុបចោលកិច្ចសន្យា នាងខ្ញុំបានធ្វើការបែងចែកប្រធានបទនេះជាបីគឺ៖

- *លក្ខខណ្ឌការលុបចោលកិច្ចសន្យា(ជំពូកទី១)*
- *វិធីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា(ជំពូកទី២)*
- *អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា(ជំពូកទី៣)។*

ជំពូកទី១
លក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

១.១.និយមន័យ

១.១.១.និយមន័យនៃការលុបចោល

ការលុបចោល ឬ Cancellation ជាភាសាអង់គ្លេស គឺជាបច្ចេកទេសមួយដើម្បីធ្វើការបដិសេធអនុភាពនៃកិច្ចសន្យា។[1] ម៉្យាងទៀតការលុបចោលកិច្ចសន្យា ក៏ជាមធ្យោយបាយមួយដែលអាចឲ្យភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយបានយ៉ាងត្រឹមត្រូវស្របទៅតាមឆន្ទៈរបស់គាត់។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា គឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគីរបស់បុគ្គលដែលមានសិទ្ធិលុបចោល ដោយសារតែមានមូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យាណាមួយ។

១.១.២. និយមន័យ «កិច្ចសន្យា»

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬ ច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមបង្កើត កែប្រែ ឬ រំលត់កាតព្វកិច្ច។[2] កិច្ចសន្យាមានអានុភាពដោយការព្រមព្រៀងគ្នា ដែលជាគោលការណ៍សេរីរបស់ភាគីដើម្បីបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា។

ជាគោលការណ៍ កាលណាមានការព្រមព្រៀងរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យាដោយសារសំណើ និងស្ទីការត្រូវគ្នា កិច្ចសន្យានឹងបង្កើតអនុភាព[3] លើកលែងតែការបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយចំនួនដូចជា ការប្រគល់វត្ថុ ឬ ការរៀបចំលិខិត តម្រូវឲ្យមានលក្ខខណ្ឌដែលចាំបាច់បន្ថែមពីការព្រមព្រៀងគ្នា ទើបកិច្ចសន្យាមានអានុភាព។[4] នេះគឺជាលក្ខខណ្ឌដែលច្បាប់តម្រូវឲ្យបំពេញបន្ថែម ចំពោះកិច្ចសន្យាពិសេសជាក់លាក់ណាមួយ ព្រោះត្រឹមតែមានការព្រមព្រៀង មិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេក្នុងការបង្កើតអានុភាពកិច្ចសន្យា។

ម៉្យាងទៀតចំពោះ កិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងទទួលករណីយកិច្ចធ្វើអនុប្បទាននូវកម្មសិទ្ធិលើអចលវត្ថុ ឬ ករណីយកិច្ចធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនឹងមានអនុភាព លុះត្រាតែបានធ្វើលិខិតយថាភូត។[5] ការ

[1] មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៨, ២០១៦។

[2] មាត្រា ៣១១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, (ពីពេលនេះតទៅហៅថាក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧)។

[3] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[4] សេចក្ដីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ២, កំណត់មាត្រា៣៣៦។

[5] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

កំណត់អំពីលក្ខខណ្ឌបន្ថែមទាំងនេះ គឺដើម្បីធានាបានការការពារអនុប្បទាយី អនុប្បទានិក ជាពិសេសគឺជួយសម្របសម្រួលក្នុងការកាត់បន្ថយវិវាទ ការដោះស្រាយជម្លោះ ឬ ការពារជម្លោះមិនឲ្យកើតមានឡើងនៅពេលដែលមានវិវាទកិច្ចសន្យានៃការអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ។

សំណើរ គឺជាការស្នើសុំបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្តក្នុងករណីដែលមានស្វីការរបស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើនេះ[6] ចំណែកស្វីការវិញ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមចំពោះសំណើនេះ។[7]

១.២.មូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

១.២.១.ករណីជនជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈមានលក្ខណៈអរូបីយ ព្រោះជាគំនិត ឬ ជាការគិតរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលស្តែងចេញតាមរយៈសកម្មភាព។ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺជាសមត្ថភាពដែលអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធភាពតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ ហេតុនេះនៅពេលដែលបុគ្គលម្នាក់បាន ធ្វើសកម្មភាពអ្វីមួយនៅពេលដែលគាត់មិនអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបាន សកម្មភាពនោះអាចលុបចោលបាន។[8] សកម្មភាព គឺសំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា និងសកម្មភាពឯកតោភាគី។[9]

ជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈអាចមានដូចជា ជនដែលសេពគ្រឿងស្រវឹង ឬ ថ្នាំដែលប៉ះពាល់ដល់ស្មារតី ជនដែលមានជម្ងឺប៉ះពាល់ដល់ស្មារតី ជនចាស់ជរា (វង្វេង ភ្លេចភ្លាំង ឬ មានជម្ងឺរាំរ៉ៃ) ជាដើម។

១.២.២.ករណីជនជនដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យា

សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើ កិច្ចសន្យា គឺជាសមត្ថភាពមួយដែលច្បាប់ទទួលស្គាល់ថាមានអត្ថិភាពពេញលេញក្នុងការធ្វើ កិច្ចសន្យា។ នៅពេលដែល កិច្ចសន្យាអ្វីមួយ ធ្វើឡើងដោយជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព គឺច្បាប់មិនទទួលស្គាល់សុពលភាពនៃ កិច្ចសន្យាឡើយ។

[6] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[7] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[8] មាត្រា ១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[9] មាត្រា ១៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ជនដែលត្រូវបានកម្រិ តសមត្ថភាព សំដៅទៅលើអនីតិជន ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និងជននៅក្រោមហិតូបត្ថ។[10]

១.២.២.១.អនីតិជន

អនីតិជន សំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ឆ្នាំ។[11] អនីតិជនស្ថិតក្រោមរបបអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ដូចនេះនៅពេលដែលអនីតិជនធ្វើ កិច្ចសន្យាដោយមិនមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន កិច្ចសន្យារបស់អនីតិជន នឹងអាចលុបចោលបាន។[12]អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ជាឪពុកម្តាយ ឬ ឪពុកម្តាយចិញ្ចឹម។[13] អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនវិញត្រូវចាប់ផ្តើមដោយតុលាការ នៅពេលដែលមិនមានអ្នកអនុវត្តសិទ្ធិអំណាចមេបាសម្រាប់អនីតិជន។[14]

ជាគោលការណ៍ កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយអនីតិជន អាចលុបចោលបាន ក្នុងគោលបំណងដើម្បីការពារអនីតិជន ក៏ព្រោះតែកម្រិតនៃការយល់ដឹង ការវិនិច្ឆ័យ រួមទាំងការពិចារណារបស់អនីតិជននៅមានកម្រិតដែលនាំឲ្យអនីតិជនប្រឈមនឹងការខូចខាតផលប្រយោជន៍នៅពេលដែលពួកគេធ្វើសកម្មភាពអ្វីមួយ។

ប៉ុន្តែ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក៏បានបញ្ញត្តិនូវករណីលើកលែងនូវ កិច្ចសន្យាមួយចំនួនដែលអនីតិជនអាចធ្វើសកម្មភាពបានដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានដែរ។ កិច្ចសន្យាទាំងមានដូចជាកិច្ចសន្យាដែលនាំឲ្យអនីតិជនទទួលសិទ្ធិ ឬ រួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ឬ កិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។[15]

កិច្ចសន្យាដែលនាំឲ្យអនីតិជនទទួលសិទ្ធិ គឺសំដៅដល់កិច្ចសន្យាណាដែលអនីតិជនទទួលបានជាសិទ្ធិទាំងស្រុងដោយគ្មានកាតព្វកិច្ចតបឡើយ ដូចជាប្រទានកម្ម ឬ អំណោយពីញាតិឬបុគ្គលណាម្នាក់។ ចំណែកឯការឲ្យរួចផុតពីការកាតព្វកិច្ច សំដៅទៅលើការលើកលែងកាតព្វកិច្ចឲ្យអនីតិជន ដូចជាការមិនបាច់ឲ្យអនីតិជនសងប្រាក់ជាដើម។

---

[10] មាត្រា ១៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[11] មាត្រា ១៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[12] មាត្រា ១៨ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[13] មាត្រា ១០៣៥-១០៣៦, ១០៣៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[14] មាត្រា ១០៦៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[15] មាត្រា ១៨ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ម៉្យាងទៀតចំពោះ កិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃវិញ គឺទាក់ទងទៅការទិញសម្ភារៈប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ(ដូចជាសៀវភៅ នំ អាហារ ភេសជ្ជៈ...)។ល។ កិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ មានដូចជាកិច្ចសន្យាដែលមានភាពងាយស្រួលក្នុងការវិនិច្ឆ័យ ជាទូទៅមានទឹកប្រាក់ទាប ដែលមិនមានការព្រួយបារម្ភពីការខូចខាតផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ពោលគឺអនីតិជនអាចធ្វើសកម្មភាពទាំងនេះដោយមានសុពលភាពតែម្នាក់ឯងបាន។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលគួរឲ្យពិចារណា គឺ កិច្ចសន្យាណាដែលអាចចាត់ទុកថាជា សកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ ព្រោះជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់អនីតិជនម្នាក់ៗមិនមានកម្រិតដូចគ្នាទេ។

អនីតិជនអាចធ្វើការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែល អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែង ក្នុងទំហំនៃគោលបំណងដែលបានកំណត់ ព្រមទាំងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាកសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែងដោយមិនបានកំណត់គោលដៅផងដែរ។[16]

ដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការប្រកបអាជីវកម្មរបស់អនីតិជន ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តិថា «អនីតិជនដែលបានទទួលការអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្មមួយប្រភេទ ឬ ច្រើនប្រភេទ ពីអ្នកមានអំណាមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ត្រូវមានសមត្ថភាពដូចនីតិជន ចំពោះមុខជំនួញនោះ»។[17] មានន័យថា អនីតិជនដែលទទួលបានការអនុញ្ញាតពីអ្នកមានអំណាចមេបាឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មានសមត្ថភាពពេញលេញក្នុងការធ្វើសកម្មភាពដែលចាំបាច់សម្រាប់អាជីវកម្មបាន ដូចជា ជួលសេវាកម្មតុបតែលម្អ ជួលបុគ្គល ទិញទំនិញចេញចូល ទិញសម្ភារៈចាំបាច់សម្រាប់អាជីវកម្មជាដើម ដោយពុំចាំបាច់ទទួលការអនុញ្ញាតពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនម្តងទៀតទេ ។ ពោលគឺអាចឲ្យអនីតិជននោះធ្វើសកម្មភាពទាំងនេះបានដោយឯករាជ្យ ហើយមិនអាចលុបចោលដោយមូលហេតុអនីតិជនបានឡើយ។

ជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រសិនជាអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឲ្យអនីតិជនប្រកបអាជីវកម្មរួចហើយ ប៉ុន្តែក្រោយមកគាត់បែរជាដឹងច្បាស់ថា អនីតិជននោះមិនអាចបំពេញកិច្ចការអាជីវកម្មនេះបាន ដោយអនីតិជននោះអសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើអាជីវកម្ម ដូចជាលក់ទំនិញដែលគ្មានទីផ្សារ យកលុយចំណេញទៅចាយវាយផ្តេសផ្តាស ឬ ទីតាំងអាជីវកម្មមិនសមប្រកប ចំណូលអាជីវកម្មមិនអាច

[16] មាត្រា ១៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[17] មាត្រា ២០ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ទប់ទល់នឹងចំណាយជាដើម អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោល ឬ កម្រិតនូវការអនុញ្ញាតនៃការប្រកបអាជីវកម្មនេះបាន។[18]

នៅពេលដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានលុបចោលការអនុញ្ញាតនៃការប្រកបអាជីវកម្ម សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យារបស់អនីតិជននឹងត្រឡប់ទៅស្ថានភាពដើមវិញ ដូចកាលមិនទាន់ទទួលបានការអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្ម ។

មួយវិញទៀត ប្រសិនបើអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនលុបចោលការអនុញ្ញាតទេ គ្រាន់តែកម្រិតនៅការធ្វើអាជីវកម្ម។ ចំពោះកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជនវិញ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់ អនីតិជន មិនអាចចុះកិច្ចាសន្យាការងារជំនួសអនីតិជនបានឡើយ ហើយទោះបីជាបានធ្វើកិច្ចសន្យាហើយក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាមិនមានអានុភាពចំពោះសាមីអនីតិជនដែរ លើកតែអនីតិជនបានផ្ដល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យា។[19] នៅក្នុងករណី ដែលយល់ឃើញថាកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន ធ្វើឲ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ ស្ថាប័នរដ្ឋ អាចរំលាយកិច្ចសន្យាឆ្ពោះទៅអនាគតបាន។[20]

ដោយឡែក អនីតិជនដែលទទួលបានអត្តាធីនភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថាដល់នីតិភាព។[21] មានន័យថាអនីតិជនដែលទទួលបានអត្តាធីនភាព អាចបង្កើតកិច្ចសន្យាបានដោយមានសុពលភាព ហើយមិនអាចធ្វើការលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថាមិនមានការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាលបានឡើយ។[22]

១.២.២.២.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធភាពតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារវិបត្តិផ្នែកស្មារតី ហើយត្រូវបានតុលាការប្រកាសរបបអាណាព្យាបាលទូទៅតាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតក្នុង ៤

---

[18] មាត្រា ២០ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧

[19] មាត្រា ២៣ កថាខណ្ឌ១,២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[20] មាត្រា ២៣ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[21] មាត្រា ២២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧

[22] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ១៥, ២០១៥។

ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ។[23]

ជនដែលបានទទួលការប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ត្រូវហៅថា ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅហើយតុលាការត្រូវប្រកាសជ្រើសតាំងអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅដើម្បី ថែរក្សាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ[24] ជាពិសេសជាអ្នកតំណាង និងជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ មានន័យថា អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអ្នកធ្វើកិច្ចសន្យាទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងនាមជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។[25]

ប្រសិនបើ ជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅធ្វើកិច្ចសន្យាដោយខ្លួនឯង អ្នកអាណាព្យាបាលអាចទូទៅអាចលុបចោលបាន លើកលែងតែកិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ[26] កិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់ប្រចាំថ្ងៃ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលទាក់ទងនឹងការរស់នៅរាល់ថ្ងៃ ដូចជាការទិញរបស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ការទិញនំចំណីជាដើម។[27] ដោយសារតែការធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ មិនបណ្តាលឲ្យមានការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ធ្ងន់ធ្ងរចំពោះជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅទេ ហើយដើម្បីបង្កភាពងាយស្រួលដល់ការរស់នៅរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅក្នុងការទិញរបស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃដោយខ្លួនឯងបាន។

ពេលជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ មានភាពប្រក្រតីផ្នែកបញ្ញាស្មារតីឡើងវិញ តុលាការត្រូវប្រកាសលុបចោលការប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ តាមពាក្យសុំរបស់ សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុងបួនថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬ ចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ។[28]

ក្រោយពេលដែលលុបចោលរបបអាណាព្យាបាលទូទៅ ជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅនឹងក្លាយជាសមត្ថជនវិញ ហើយអាចធ្វើកិច្ចសន្យាដោយមានសុពលភាពជាធម្មតា។

---

[23] មាត្រា ២៤ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[24] មាត្រា ២៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[25] មាត្រា ១១១៤ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[26] មាត្រា ២៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[27] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ១, កំណត់មាត្រា២៦។

[28] មាត្រា ២៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

១.២.២.៣.ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធភាពតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកស្មារតី តុលាការអាចប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភលើជននោះបានតាមពាក្យសុំរបស់ សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុងបួនថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ។[29]សមត្ថភាពតិចតួចពេក គឺសំដៅទៅលើសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈដែលកម្រិតនៃការវិនិច្ឆ័យទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិគឺទាបខ្លាំងជាងធម្មតា។ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាល ត្រូវបានបញ្ចូលជាអ្នកដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំឲ្យប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ គឺដោយសារពេលខ្លះករណីពិការភាពខាងផ្លូវចិត្តរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅបានធូរស្រាល ហើយត្រូវប្តូរឲ្យស្ថិតក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភវិញ និងដើម្បីងាយស្រួលការពារ និងគ្រប់គ្រងក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភវិញ។

ជនដែលត្រូវទទួលបានការប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ ត្រូវហៅថា ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ហើយតុលាការត្រូវជ្រើសរើសហិតូបត្ថម្ភកៈ ដើម្បីថែរក្សាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។[30]

ហិតូបត្ថម្ភកៈ អាចផ្តល់ការយល់ព្រមទៅជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើដោយជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម ប៉ុន្តែហិតូបត្ថម្ភកៈមិនមែនជាអ្នកតំណាង ដូចអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅទេ។ មានន័យថាហិតូបត្ថម្ភកៈមិនអាចចុះកិច្ចសន្យា ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងឲ្យជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភបានទេ។ កិច្ចសន្យាដែលត្រូវទទួលការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈមានដូចខាងក្រោម៖[31]

- ការទទួល ឬ ការប្រើប្រាស់ទុន
- ការខ្ចីទ្រព្យ ឬ ការធានា
- ការធ្វើសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងទទួលបាន ឬ ធ្វើឲ្យបាត់បង់សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុ ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានសារៈសំខាន់ផ្សេងទៀត
- ការធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង
- ការធ្វើប្រទានកម្ម ឬ កិច្ចសន្យាស្រុះស្រួល ឬ កិច្ចសន្យាមជ្ឈតកម្ម
- ការទទួលស្គាល់នូវសន្តតិកម្ម ឬ ការបោះបង់នូវសិទ្ធិសន្តតិកម្ម ឬ ការបែងចែកនូវមត៌ក

[29] មាត្រា ២៨ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[30] មាត្រា ២៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[31] មាត្រា ៣០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

- ការប្រកែកមិនទទួលប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាន ឬ ការយល់ព្រមទទួលនូវប្រទានកម្ម ឬ អច្ច័យទាន ដែលភ្ជាប់នឹងបន្ទុក
- ការសាងសង់សំណង់ថ្មី ការសង់ឡើងវិញ ការសង់បន្ថែម ឬ ការជួសជុលធំ
- ការធ្វើកតិសន្យា ដែលមានអំឡុងពេលលើសពីបីឆ្នាំចំពោះដីធ្លី លើសពីពីរឆ្នាំចំពោះអគារ លើសពីប្រាំមួយខែចំពោះចលនវត្ថុ
- សកម្មភាពដែលតុលាការបានប្រកាសជាពិសេសថា ចាំបាច់ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ តាមពាក្យសុំរបស់ជនដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឲ្យប្រកាសហិតូបត្ថម្ភ។

ក្នុងករណីដែលជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថមធ្វើកិច្ចសន្យាខាងលើ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថមកៈ ហិតូបត្ថមកៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាទាំងនោះបាន។

នៅពេលដែលជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ មានភាពប្រក្រតីផ្នែកស្មារតីឡើងវិញ នោះមិនមានភាពចាំបាច់ដើម្បីកម្រិតសមត្ថភាពជននោះទៀតទេ ដូច្នោះតុលាការត្រូវប្រកាសលុបចោលនូវការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ តាមពាក្យសុំរបស់ សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុងបួនថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានជននោះ ឬ តំណាងអយ្យការ។[32]

១.២.៣.ករណីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ

ដើម្បីជាមូលដ្ឋាន ក្នុងការយល់ឲ្យបានច្បាស់លាស់នៃការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ យើងគប្បីស្វែងនូវអត្ថន័យនៃពាក្យ «វិការៈ» និង «ការបង្ហាញឆន្ទៈ» ជាមុនសិន។

ពាក្យ «វិការៈ» មានន័យថា ការប្រែប្រួលចាកពីភាពប្រក្រតី។[33] ចំណែងពាក្យ «ការបង្ហាញឆន្ទៈ» វិញ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីដែលមានបំណងបង្កើតអានុគតិយុត្ត។[34] ដូច្នោះ វិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ មានន័យថា ជាការប្រែប្រួលចាកពីភាពប្រក្រតី នៃការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីដែលមានបំណងបង្កើតអានុភាពគតិយុត្ត។

កិច្ចសន្យាមានអានុភាពនៅពេលដែលមានការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីទាំងវិញទៅមក ហេតុនេះហើយ ប្រសិនជាការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីមិនមានសុពលភាពដែលជាធាតុផ្សំនៃកិច្ចសន្យា នាំឲ្យកិច្ចសន្យាមិនមាន

---

[32] មាត្រា ៣០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[33] សន្ទានុក្រម ផ្នែកក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៣៥។

[34] មាត្រា ៣១០ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ចំណង ឬ អានុភាពចំពោះភាគីនោះទេ។ ករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីមានវិការៈ ពីព្រោះតែការបង្ហាញឆន្ទៈបែបនេះមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ ដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានដោះស្រាយចំពោះបញ្ហានេះ ដោយអនុញ្ញាតឲ្យភាគីអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលបានកំណត់អំពីស្ថានភាពដែលចាត់ទុកថាមានវិការៈនេះបាន ។

ស្ថានភាពដែលចាត់ទុកថាជាវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈរួមមាន ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់ច្រឡំ ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការឆបោក ការគម្រាមកំហែង ការបង្ហាញព័តមានមិនពិត និងការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានគោលបំណងកេងយកចំណេញហួសហេតុ។[35]

១.២.៣.១.ការភាន់ច្រឡំ

ការភាន់ច្រឡំ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដោយយល់ខុសដោយខ្លួនឯងអំពីចំណុចណាមួយនៃកិច្ចសន្យា។[36] ការភាន់ច្រឡំគឺជាស្ថានភាពដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈខុសគ្នាទៅនឹងការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ហើយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈក៏មិនបានដឹងផងដែរ។

ដើម្បីអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលមានការភាន់ច្រឡំបាន លុះត្រាតែបានបំពេញលក្ខខណ្ឌនីមួយៗនៃការភាន់ច្រឡំដែលរួមមាន ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់របស់ភាគី និងការភាន់ច្រឡំរួមគ្នា។

ក.ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា

ក្នុងករណីដែលភាគីមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ ភាគីដែលមានការភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។[37] ដូចនេះលក្ខខណ្ឌនៃការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា មាន ២ គឺ៖[38]

(១) អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភាន់ច្រឡំលើចំណុចសំខាន់ក្នុងកិច្ចសន្យា គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ខ្លួនឯងដោយអន្តោម័តទៅលើចំណុចដែលសំខាន់ក្នុងកិច្ចសន្យាដែលខុសពីការពិត ហើយចំណុចសំខាន់នេះគឺជា

---

[35] មាត្រា ៣៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[36] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ២២, ២០១៥។

[37] មាត្រា ៣៤៦ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[38] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ២៣, ២០១៥។

ចំណុចដែលសាធារណៈជនយល់ឃើញថាសំខាន់នៅក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ព្រោះកាលណាមានការភាន់ច្រឡំ គឺផ្ទុយពីឆន្ទៈរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា។

(២) ភាគីម្ខាងទៀតអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺដើម្បីការពារភាគីម្ខាងទៀតកុំឲ្យទទួលរងនូវការខូចខាតដែលមិនបានគិតទុកជាមុន នៅពេលដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈភាន់ច្រឡំ បង្ហាញឆន្ទៈចង់លុបចោលកិច្ចសន្យា។ លទ្ធភាពក្នុងការដឹងអំពី ការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌសកម្មដែលត្រូវបានបញ្ជាក់ពីភាគីដែលបង្ហាញឆន្ទៈភាន់ច្រឡំនោះទេ តែជាបន្ទុកក្នុងការបញ្ជាក់របស់ភាគីម្ខាងទៀត ក្នុងអះអាងថាខ្លួនបានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ។

អ្វីដែលចាំបាច់ក្នុងការបកស្រាយទៅលើលក្ខខណ្ឌនេះ គឺចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា។ តើអ្វីដែលអាចចាត់ទុកថាជា ចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា? ចំណុចសំខាន់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា គឺជាដែលមនុស្ស រួមទាំងភាគីទូទៅទទួលស្គាល់ថាសំខាន់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា។ ក្នុងកិច្ចសន្យានីមួយៗគឺ តែងតែមានចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ហើយចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យានេះ គឺអាស្រ័យទៅលើប្រភេទនៃកិច្ចសន្យានីមួយៗដែលអាចជា តម្លៃ កម្មវត្ថុ ជាដើម។ ចំពោះកិច្ចសន្យាលក់ទិញ ថ្លៃលក់គឺជាចំណុចសំខាន់សម្រាប់អ្នកទិញ និងអ្នកលក់ទាំងអស់។ ចំណែកឯ កិច្ចសន្យាការងារវិញ បុគ្គលដែលត្រូវមកធ្វើការទើបជាចំណុចសំខាន់។

ខ.ការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់របស់ភាគី

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា មានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីភាពសំខាន់នៃចំណុចនេះ និង ការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ភាគីដែលភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។[39]

ផ្អែកលើចំណុចខាងលើនេះ ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការភាន់ច្រឡំ អំពីចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យាដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈយល់ឃើញ ត្រូវ ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចជា៖

(១) អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការយល់ឃើញដោយអត្តនោម័តដោយខ្លួនឯងថាជាចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ហើយអាចមិនពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកម្មវត្ថុចម្បងនៃកិច្ចសន្យា ព្រោះនេះគឺជាចំណុចសំខាន់សម្រាប់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈប៉ុណ្ណោះ បើមិនមានចំណុចសំខាន់ ក៏ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិន

[39] មាត្រា ៣៤៦ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

បង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាដែរ តែសម្រាប់សាធារណៈទូទៅវិញអាចគិតថាមិនមែនជាចំណុចសំខាន់ ចំណែកចំណុចដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា គឺជាករណីដែលត្រូវបាន ហៅថាជា ការភាន់ច្រឡំអំពីមូលហេតុ មានន័យថា អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការយល់ឃើញថានៅពេលដែលបង្កើត កិច្ចសន្យាហើយ គាត់អាចប្រើប្រាស់កម្មវត្ថុក្នុងកិច្ចសន្យាទៅតាមគោលបំណងរបស់គាត់ ប៉ុន្តែផ្ទុយមកវិញកម្មវត្ថុ នៃកិច្ចសន្យានេះ មិនអាចប្រើប្រាស់ទៅតាមវត្ថុបំណងរបស់គាត់បានទេ ហើយគោលបំណងនៃការបង្កើត កិច្ចសន្យានេះ គឺហេតុផលអត្តនោម័តរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានលក្ខខណៈអរូបី។

(២) អំពីការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈពិតជាមានការភាន់ច្រឡំពិតប្រាកដក្នុងការ បង្កើតកិច្ចសន្យា ហេតុនេះអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈភាន់ច្រឡំ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន។ ប៉ុន្តែដោយសារតែការ លុបចោលរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយភាន់ច្រឡំ គឺកើតឡើងដោយសារតែការភាន់ច្រឡំរបស់ខ្លួនគាត់ ហើយធ្វើ ឲ្យខូចខាតដល់ផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ខាងទៀត ហេតុដូច្នេះទើបតម្រូវឲ្យមានលក្ខខណ្ឌ ភាគីម្ខាងទៀតបាន ដឹងអំពីចំណុចសំខាន់ដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ឃើញ។

(៣) ភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងអំពីចំណុចសំខាន់ដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈយល់ឃើញ ជាទូទៅភាគីម្ខាងទៀត មិនអាចដឹងបានទេថា អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបាន យល់ឃើញ ប្រសិនជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនបានបង្ហាញអំពីចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀត ប៉ុន្តែក៏មានករណី ដែលភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងថា អ្វីជាចំណុចសំខាន់ដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ឃើញ តាមរយៈទម្លាប់ ជំនឿ សាសនា ក្បួនហ៊ុងស៊ុយ អាជីវកម្ម ឬ សកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយសារធ្វើជំនួញជាប្រចាំ ជាមួយគ្នា ជាមិត្តស្និទស្នាល ជាញាតិជាដើម។ ក្នុងករណីនេះ ភាគីដែលបង្ហាញ ឆន្ទៈភាន់ច្រឡំ ត្រូវរក សំអាងបញ្ជាក់ថា ភាគីម្ខាងទៀតបានដឹងអំពីការបង្ហាញឆន្ទៈនេះ។

គ.ការភាន់ច្រឡំរួមគ្នា

ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាង មានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ឬ ចំណុចនៃ កិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលភាគីទាំងសងយល់ឃើញថាសំខាន់ ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទោះបីជាភាគីម្ខាងទៀតមិនមានលទ្ធភាពអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ភាគីម្ខាងទៀត

ក៏ដោយ ក៏ភាគីម្ខាងដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដែរ ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។[40]

យោងតាមមាត្រា ៣៤៦ កថាខណ្ឌទី៣ខាងលើ លក្ខខណ្ឌដែលត្រូវបំពេញនៃការភាន់ច្រឡំរួមគ្នាមាន៖[41]

(១) ភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ និងភាគីម្ខាងទៀតមានការភាន់ច្រឡំដូចគ្នាទៅលើខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា ដូចជាតាវកាលិក ថ្លៃលក់ទិញ ឬ សិទ្ធិជាដើម។

(២) ចំណុចដែលមានការភាន់ច្រឡំលើចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ឬ ចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាគឺជាផ្នែកសំខាន់ជាសត្យានុម័តនៃកិច្ចសន្យា ជាផ្នែកនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីយល់ឃើញថាសំខាន់ និងជមូលហេតុនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា។

ភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើការភាន់ច្រឡំរួមបានទោះបីជាភាគីម្ខាងគ្មានលទ្ធភាពដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដោយ។[42] មានន័យថា ភាគីអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយមិនចាំបាច់បញ្ជាក់ថាភាគីម្ខាងទៀតបានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ខ្លួន ដែលខុសពីការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា និងការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់របស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ ដើម្បីបង្កភាពងាយស្រួលក្នុងការសង្គ្រោះប្រយោជន៍របស់ភាគី។

១.២.៣.២.ការឆបោក

ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយការឆបោក គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈយល់ខុសពីការពិតនៃកិច្ចសន្យាតាមរយៈការកុហកបោកប្រាស់ ការប្រើប្រាស់ល្បិចកល ឬ តាមមធ្យោបាយផ្សេងៗដោយបុគ្គលណាម្នាក់។ ការឆបោក អាចប្រព្រឹត្តដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យា ឬ តតិយជន។

អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយការឆបោករងនូវភាពអយុត្តិធម៌ និងគួរឲ្យការពារជាងអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំ។ ដូចនេះហើយ ទោះបីជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈរងនូវការឆបោកលើចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យាក្តី ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញក្តី ឬ ចំណុចដែលមិនសំខាន់ក្តី ក៏អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយការឆបោកអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានផងដែរ ប្រសិនជាបំពេញលក្ខខណ្ឌដែលបានកំណត់ដោយក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[40] មាត្រា ៣៤៦ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[41] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ២៤, ២០១៥។

[42] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ២, កំណត់មាត្រា៣៤៦។

ក.ការឆបោកដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យា

ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការឆបោកដោយភាគី ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចជា ៖[43]

(១) សកម្មភាពបោកបញ្ឆោត ឬ បំភ្លៃការពិតរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រមបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសារតែការទទួលព័ត៌មានក្លែងក្លាយ មធ្យោយបាយក្លែងបន្លំ ឬ សកម្មភាពបោកប្រាស់ពីភាគីនៃកិច្ចសិន្យា។

(២) ចេតនានៃការឆបោករបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ចេតនានៃការឆបោករបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា គឺភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានចេតនា ក្នុងការកុហក បោកប្រាស់ ឬ ប្រើប្រាស់កលល្បិចផ្សេងៗ រៀបចំឲ្យដូចជាការពិត ដើម្បីឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈជឿទុកចិត្តថាជាការពិត។ ការយល់ច្រឡំអង្គហេតុរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ខុសពីការពិតជាក់ស្តែង ហើយបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ ដោយមិនដឹងថាការយល់ខ្លួនខុសពីការពិត ផ្ទុយពីអ្វីដែលមានឡើយ។

(៣) ការយល់ច្រឡំអង្គហេតុរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ខុសពីការពិតជាក់ស្តែង ហើយបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ ដោយមិនដឹងថាការយល់ខ្លួនខុសពីការពិត ផ្ទុយពីអ្វីដែលមានឡើយ។

(៤) ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុគឺខុសពីឆន្ទៈពិតរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ទោះបីជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយការឆបោក គឺមានកំហុសដោយសារធ្វេសប្រហែលឲ្យគេបោកបានក៏ដោយ ក៏ចាំបាច់ត្រូវតែការពារអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដែរ ព្រោះភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា គឺមានគំនិតទុច្ចរិត ក្នុងការឆបោកអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈឲ្យបង្កើតកិច្ចសន្យា។

ខ.ការឆបោកដោយតតិយជន

ផ្អែកលើមាត្រា ៣៤៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាផ្អែកលើការឆបោករបស់តតិយជន អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបង្ហាញនូវលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម៖

(១) សកម្មភាពបោកបញ្ឆោត ឬ បំភ្លៃការពិតរបស់តតិយជន គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រមបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសារតែការទទួលព័ត៌មានក្លែងក្លាយ មធ្យោយបាយក្លែងបន្លំ ឬ សកម្មភាពបោកប្រាស់ពីតតិយជន។

[43] មាត្រា ៣៤៧ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

(២) ចេតនានៃការឆបោករបស់តតិយជន គឺតតិយជន មានចេតនា ក្នុងការកុហក បោកប្រាស់ ឬ ប្រើប្រាស់កលល្បិចផ្សេងៗ រៀបចំឲ្យដូចជាការពិត ដើម្បីឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈជឿទុកចិត្តថាជាការពិត។

(៣) ការយល់ច្រឡំអង្គហេតុរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ខុសពីការពិតជាក់ស្តែង ហើយបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ ដោយមិនដឹងថាការយល់ខ្លួនខុសពីការពិត ផ្ទុយពីអ្វីដែលមានឡើយ។

(៤) ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានយល់ខុសពីការពិតជាក់ស្តែង ហើយបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភាន់ច្រឡំលើអង្គហេតុ ដោយមិនដឹងថាការយល់ខ្លួនខុសពីការពិត ផ្ទុយពីអ្វីដែលមានឡើយ។

(៥) ភាគីម្ខាងទៀតបានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការឆបោករបស់តតិយជន គឺជាលក្ខខណ្ឌពិសេសមួយដើម្បីការពារភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា ព្រោះប្រសិនជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយការឆបោករបស់តតិយជន នោះនឹងបណ្តាលឲ្យភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាទទួលរងការខូចខាតដោយមិនបានគិតទុកជាមុន បើគាត់សុចរិត ហើយមិនបានដឹងពីការឆបោករបស់តតិយជនទៅលើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។

១.២.៣.៣.ពត៌មានមិនពិត

ពត៌មានមិនពិត សំដៅទៅលើពត៌មានក្លែងក្លាយដែលខុសពីការពិត។ ពត៌មានមិនពិតអាចកើតមានឡើង ទោះបីជាអ្នកបង្ហាញពត៌មានមិនពិតមានចេតនា ឬ គ្មានចេតនាកុហក បោកប្រាស់ ឬ ក្លែងបន្លំអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែ កាលណាអ្នកបង្ហាញព៌តមានមិនពិតមានចេតកុហក បោកប្រាស់ ឬ ក្លែងបន្លំ ការផ្តល់ព៌តមានមិនពិតបែបនេះនឹងប្រែក្លាយជាការឆបោកដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ។

ដោយផ្អែកលើមាត្រា ៣៤៨ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការផ្តល់ព៌តមានមិនពិត ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចជា៖[44]

(១) ការបង្ហាញពត៌មានមិនពិតដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យា គឺភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានបង្ហាញពត៌មានក្លែងក្លាយដល់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយសារតែការទទួល ឬ ការដឹងពត៌មានក្លែងក្លាយដូចគ្នា។

(២) ពុំចាំបាច់មានចេតនារបស់អ្នកបង្ហាញពត៌មានមិនពិតទេ គឺអ្នកបង្ហាញពត៌មានមិនពិតគ្មានចេតនាកុហក បោកប្រាស់ ក្លែងបន្លំដល់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈទេ។

[44] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៣៤, ២០១៥។

(៣) ភាគីយល់ច្រឡំអង្គហេតុ គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈជឿជាក់ថា ពត៌មានមិនពិតគឺជាពត៌មានពិត ដោយយល់ឃើញខុសពីការពិតជាក់ស្តែង។

(៤) ភាគីនឹងមិនបង្ហាញឆន្ទៈទេបើមិនការយល់ច្រឡំ ភាគីនឹងមិនបង្ហាញឆន្ទៈទេបើមិនមានការយល់ច្រឡំ គឺដោយសារ តែការភាន់ច្រឡំតាមរយៈការទទួលពត៌មានមិនពិតដែលសំខាន់ ទៅលើចំណុចសំខាន់ក្នុងកិច្ចសន្យា ទើបអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រមបង្ហាញឆន្ទៈ តែបើមិនមានការភាន់ច្រឡំនោះទេ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ ព្រោះខុសពីបំណងក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យារបស់គាត់។

ការលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយសារទទួលពត៌មានមិនពិត គឺចាំបាច់ត្រូវពិនិត្យទៅចេតនារបស់អ្នកបង្ហាញពត៌មានមិនពិត ព្រោះកាលណាតែអ្នកបង្ហាញពត៌មានមិនពិតមានចេតនាបង្ហាញពត៌មានមិនពិត សកម្មភាពនោះនឹងក្លាយទៅជាការឆបោកវិញ។ ម៉្យាងទៀតក្នុងករណីដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មានការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យាដោយសារតែការទទួលពត៌មានមិនពិត សកម្មភាពនោះអាចក្លាយទៅជាការភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា។ ការលុបចោលដោយឆបោក ឬ ការភាន់ចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតជានិច្ចកាលឡើយ លើកលែងតែបានបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលទាំងនេះ។ ហេតុនេះហើយទោះបីជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនមានលក្ខខណ្ឌគ្រាន់គ្រប់លុបចោលកិច្ចសន្យាដោយឆបោក ឬ ភាន់ច្រឡំចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ក៏អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដែរ ប្រសិនជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារតែទទួលបានពត៌មានមិនពិតពីភាគីម្ខាងទៀត។

១.២.៣.៤.ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព

ការរំលោភលើស្ថានភាព កើតឡើងដោយសារមានភាពមិនស្មើគ្នារវាងភាគីនៃកិច្ចសន្យា លើឋានៈ ឬ ស្ថានភាពផ្សេងៗ ដូចជាស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចឬតួនាទី មុខតំណែង ជាដើម។

ក្នុងការរំលោភលើស្ថានភាព ភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាមិនបានប្រើប្រាស់នូវពាក្យសំដី ឬ កាយវិការណាមួយ ដើម្បីបំភិតបំភ័យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ ប៉ុន្តែអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈភ័យខ្លាចដោយសារតែភាគីម្ខាងទៀតមានតួនាទី ឋានៈ យសសក្តិខ្ពស់ជាងខ្លួន។

ដោយផ្អែកលើមាត្រា ៣៤៩ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការរំលោភលើស្ថានភាព ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌរួមមាន៖

(១) ការរំលោភបំពានដោយភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាដែលឋានៈ ឬ ស្ថានភាពដែលមានអាទិភាពជាង គឺភាគីម្ខាងទៀតបានប្រើប្រាស់នូវឋានៈ ឬ ស្ថានភាពដែលមានអាទិភាពជាងខាងផ្នែកសង្គម អាចជាតួនាទី មុខតំណាង បទពិសោធន៍ខាងផ្នែកធ្វើជំនួញ ទៅលើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។

(២) ការប្រើប្រាស់ដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវឋានៈ ឬ ស្ថានភាពពីភាគីម្ខាងដែលរំលោភបំពានកិច្ចសន្យា គឺជាការដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាប្រើប្រាស់ដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវឋានៈដែលខ្លួនមានអាទិភាពជាងអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ខាងផ្នែកសង្គម ឬបានប្រើដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវស្ថានភាពផ្សេងទៀត ទៅលើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។

(៣) ភាគីម្ខាងដែលបានរំលោភបំពានមានចេតនា គឺភាគីម្ខាងទៀតត្រូវតែមានចេតនាប្រើប្រាស់ឋានៈ ឬ ស្ថានភាពដែលខ្លួនមានអាទិភាពជាង គាបសង្កត់ទៅលើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ប៉ុន្តែបើភាគីម្ខាងគ្មានចេតនាប្រើប្រាស់ឋានៈ ឬ ស្ថានភាពដែលខ្លួនមានអាទិភាពជាងទេ ហើយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការក្រែងចិត្ត ចង់ផ្គាប់ផ្គត់ ឬ ដោយសារសំលឹងឃើញផលប្រយោជន៍ផ្សេង នេះមិនមែនជាចេតនារបស់ភាគីម្ខាងនោះ។

(៤) អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈដោយការភ័យខ្លាច និងមិនអាចតបតបាន គឺភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាបានបង្ខំដោយប្រយោល ដូចជាការដកចេញពីមុខតំណែង ការបញ្ឈប់មុខងារ ឬ ការផ្តាច់ជំនួញ របស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ដែលធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនអាចប្រឆាំងតបតបាន ហើយមិនអាចបង្ហាញឆន្ទៈដោយសេរីព្រោះមានការភ័យខ្លាច។

១.២.៣.៥.ការគម្រាមកំហែង

ការគម្រាមកំហែង គឺជាការសំឡុតបំភ័យ ក្នុងគោលដៅឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានភាពភ័យខ្លាច តាមរយៈការប្រើប្រាស់ពាក្យសម្តី ឬ កាយវិការចំពោះអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈផ្ទាល់ ញាតិរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ឬ បុគ្គលផ្សេងទៀតដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។ ។ ការគម្រាមកំហែងអាចប្រព្រឹត្តឡើងដោយភាគីផ្ទាល់ ឬ អាចប្រព្រឹត្តឡើងដោយតតិយជន។

បុគ្គលដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារមានការគម្រាមកំហែង ពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ពីសំណាក់តតិយជន អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។[45] លក្ខខណ្ឌនៃការគម្រាមកំហែងមាន៖

(១) សកម្មភាពគម្រាមកំហែងដោយខុសច្បាប់ ដោយភាគី ឬដោយតតិយជន គឺជាសកម្មភាពដែលធ្វើឡើងដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យា ឬ ដោយតតិយជន តាមរយៈពាក្យសម្តី កាយវិការ សារអេឡិចត្រូនិច ឬ សម្តែងចេញតាមលិខិត រូបភាព វត្ថុ ដើម្បីឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភ័យខ្លាចដោយសារតែការគម្រាមទាក់ទងនឹងជីវិត រាងកាយ ទ្រព្យសម្បត្តិ កិត្តិយស សេរីភាពជាដើម។

[45] មាត្រា ៣៥០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

(២) ចេតនានៃការគម្រាមកំហែង គឺជាចេតនាគម្រាមរបស់ភាគីម្ខាងដើម្បីឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មានការភ័យខ្លាច ករណីខ្លះភាគីម្ខាងអាចមិនមានចេតនាទេ ប៉ុន្តែសកម្មភាពដែលភាគីម្ខាងបានធ្វើមើលទៅហាក់ដូចជាគម្រាមកំហែងតែគ្មានបំណងធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈភ័យខ្លាច ដូចជាការបង្ហាញឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដឹងថាខ្លួនមានភ្ជាប់អាវុធមកតាមជាមួយ មិនមែនជាចេតនានៃការគម្រាមកំហែង។

(៣) អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភ័យខ្លាចចំពោះការគម្រាមកំហែង ប្រសិនបើការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ធ្វើឡើងដោយឥទ្ធិពលអ្វីមួយធ្វើឲ្យមានការភ័យខ្លាច គឺជាការគម្រាមកំហែង ប៉ុន្តែប្រសិនបើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនមានការភ័យខ្លាច ឬ ព្រួយបារម្ភចំពោះការគម្រាមកំហែងទេ ទោះបីជាភាគីម្ខាងម្ខាងទៀតបានគម្រាមកំហែងក៏ដោយ មិនមែនជាការគម្រាមកំហែងទេ ព្រោះមិនមានទំនាក់ទំនងរវាងការភ័យ និងការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈទេ។

(៤) ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារការគម្រាមកំហែង គឺអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រមក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារការគម្រាមកំហែងរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ តតិយជន។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយសារតែមានការគម្រាមកំហែងពីសំណាក់តតិយជន ទោះបីជាភាគីម្ខាងទៀតមិនបានដឹងអំពីការគម្រាមកំហែងក៏ដោយ ក៏អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារការគម្រាមកំហែងអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដែរ។

១.២.៣.៦.ការកេងចំណេញហួសហេតុ

ដើម្បីលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការកេងចំណេញហួសហេតុ ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌរួមមាន៖[46]

(១) ការឆ្លៀតឱកាសរបស់ភាគីទៀតនៃកិច្ចសន្យាចំពោះអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាបានឆ្លៀតឱកាសដែលខ្លួនមានប្រៀប ដូចជាមុខតំណែង តួនាទី ជំនាញ ស្ថានភាព ទ្រព្យសម្បត្តិ ឬបច្ចេកទេសជាដើម ជាងអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។

(២) ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានកេងចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ ពីព្រោះតែពាក្យថា «កេងចំណេញហួសហេតុ» គឺមានន័យខុសគ្នាទៅតាមស្ថានភាព កាលៈទេសៈ ពេលវេលា ទីតាំង ថាតើកម្រិតប៉ុណ្ណាទើបក្លាយជាអំពើកេងចំនេញហួសហេតុ? ជាធម្មតានៅក្នុងកិច្ចជំនួញជួញដូរ អាជីករតែងតែចង់លក់បានថ្លៃច្រើនទៅលើទំនិញ ដើម្បីចំណេញបានច្រើន ដូចនេះការលក់លើសពីតម្លៃទីផ្សារតិចតួចមិនមែនជាការកេងចំនេញហួសហេតុទេ ម៉្យាងទៀតប្រភេទទំនិញខ្លះលក់លើសពីតម្លៃទីផ្សារពីរដងក៏អាចបកស្រាយថាមិនមែនជាការកេងចំណេញ

[46] មាត្រា ៣៥១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ហួសហេតុដែរ ប្រសិនជាទំនិញនោះមានតម្លៃតិចតួច ប៉ុន្តែបើចំពោះអចលវត្ថុ ឬ ចលវត្ថុដែលមានតម្លៃច្រើន ការលក់ទិញពីតម្លៃទីផ្សារ ពាក់កណ្ដាល ឬ ពីរដង អាចបកស្រាយបានថាជាការកេងចំណេញហួសហេតុ។

(៣) មានឆន្ទៈកេងយកចំណេញហួសហេតុ គឺភាគីម្ខាងមានឆន្ទៈបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយឆ្លៀតឱកាសកេងយកចំនេញ ទៅលើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ

(៤) អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ កំពុងជួបប្រទះការលំបាក ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ភាពល្ងង់ ឬ ការខ្វះបទពិសោធន៍ គឺភាគីម្ខាងទៀតបានប្រើប្រាស់ស្ថានភាពដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈកំពុងជួបប្រទះការលំបាក ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ភាពល្ងង់ ឬ ការខ្វះបទពិសោធន៍ ដែលធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមិនអាចប្រឆាំងតបតបានទេ។

ការកេងចំណេញហួសហេតុមិនពិចារណាអំពីអត្តនោម័តរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ គឺពិចារណាទៅលើផលចំណេញដែលភាគីទទួលបានប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណុចដែលត្រូវបកស្រាយគឺត្រង់ចំណុចនេះហើយ ថាតើបែបណាទើបមានការកេងចំណេញហួសហេតុ? ការពិចារណានេះ គឺអាស្រ័យស្ថានភាពជាក់ស្ដែងនៃតម្លៃទំនិញ ឬ វត្ថុនោះ ដូចជា ទឹកសុទ្ធតម្លៃលើទីផ្សារលក់រាយគឺមួយដប ១០០០៛ ហើយបើលក់នៅតាមភោជនីយ៍ដ្ឋាន ឬ ទីកន្លែងកំសាន្តខ្លះអាចមានតម្លៃដល់ទៅ ៤០០០៛ តើនេះជាការកេងចំណេញហួសហេតុទេ? ចំពោះតម្លៃទឹកសុទ្ធ ៤០០០៛ នេះមិនចាត់ទុកជាការកេងចំណេញហួសហេតុទេ ព្រោះតម្លៃ ៤០០០៛ មិនមែនជាចំនួនច្រើនសន្ធាប់សន្ធឹកទេ។

ជំពូកទី២
វិធីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

២.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា មិនមែនបុគ្គលណាក៏អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាតាមតែអំពើចិត្តបាននោះទេ ព្រោះកិច្ចសន្យាដែលអាចលុបចោលបាន មានអានុភាពតែចំពោះភាគីនៃកិច្ចសន្យា និងបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍នៃកិច្ចសន្យាតែប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះហើយ ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ពីអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា។

២.១.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាករណីកិច្ចសន្យាមានវិការៈ

អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយមូលហេតុថាមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈដែលរួមមានការភាន់ច្រឡំការឆបោក ការផ្តល់ព័តមានមិនពិត ការរំលោភលើស្ថានភាព ការគម្រាមគំហែង និងអំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុមានដូចជា៖[47]

- អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ គឺជាសាមីខ្លួនផ្ទាល់ដែលបានបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយមានវិការៈ។
- អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ គឺជាអ្នកតំណាងដែលបានទទួលសិទ្ធិដោយយោងទៅតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ ឬ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ អាចជាឪពុកម្តាយ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាដើម។
- សន្តតិជនរបស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ តាមរយៈសន្តតិកម្ម។ អ្នកទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ តាមរយៈអានុភាពនៃអនុប្បទានឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យា។
- អ្នកទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈតាមរយៈអានុភាពនៃអនុប្បទានឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យា។
- អច្ច័យលាភីសកល[48] ពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ នៅក្នុងមាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនបានចែងពី អច្ច័យលាភីសកលទេ ប៉ុន្តែកាលដែលអច្ច័យលាភីសកលពីអ្នកដែលបង្ហាញ

[47] មាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[48] មាត្រា ១២១២ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

ឆន្ទៈមានវិការៈ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយសារតែអច្ច័យលាភីមានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទៅនឹងសន្តតិជន។

២.១.២.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលករណីកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយខ្វះសមត្ថភាព

ពាក្យសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ គឺមានអត្ថន័យដូចគ្នាទៅនឹងពាក្យ សមត្ថភាពនៃឆន្ទៈដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះ។[49]

អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយមូលហេតុគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ឬ ការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពមានដូចជា៖[50]

- អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺសំដៅទៅលើសាមីខ្លួនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពបានបង្ហាញឆន្ទៈ ដូចជា អនីតិជន ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និងជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព អាចអនុវត្តនូវសិទ្ធិលុបចោលដោយឯករាជ្យបាន ប៉ុន្តែក្រោយពីបានអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលហើយ ជននោះមិនអាចលុបចោលនូវសិទ្ធិលុបចោលនោះបានឡើយ។[51]
- អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាអ្នកតំណាងដែលបានទទួលសិទ្ធិដោយយោងទៅតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ ឬ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ អាចជាឪពុកម្តាយ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាដើម។
- ហិតូបត្ថម្ភកៈនៃអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ហិតូបត្ថម្ភកៈនៃអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលតុលាការចាត់តាំងឲ្យអនុវត្តការគ្រប់គ្រងលើហិតូបត្ថម្ភដែលជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។
- សន្តតិជនរបស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ តាមរយៈសន្តតិកម្ម។ អ្នកទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាជនដែលទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ តាមរយៈអានុភាពនៃអនុប្បទានឋានក្នុងកិច្ចសន្យា។
- អច្ច័យលាភីសកលរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ គឺជាបុគ្គលដែលទទួលអច្ច័យទាន ហើយអច្ច័លាភីសកលរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទៅនឹងសន្តតិជន។

[49] មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៧, ២០១៦។

[50] មាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[51]មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៨, ២០១៦។

- អ្នកដែលទទួលឋានៈបន្តក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ នៅក្នុងបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៥៩ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី មិនបានកំណត់អំពីអ្នកដែលទទួលឋានៈបន្តក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈទេ ប៉ុន្តែបើតាមគោលគំនិតរបស់មាត្រា ៥១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី អ្នកដែលទទួលឋានៈបន្តក្នុងកិច្ចសន្យាក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ។

២.២.វិធីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ធ្វើឡើងតាមរយៈការជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា។ អនុភាពនៃការលុបចោល ត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងនោះ បានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀត។[52]

ឆ្លងតាមន័យខាងលើ ការលុបចោលមិនបាច់ធ្វើតាមរយៈតុលាការទេ។ ភាគច្រើនការលុបចោលធ្វើឡើងដោយការផ្ញើរលិខិតជូនដំណឹងអំពីការបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលទៅភាគីម្ខាងទៀត ប៉ុន្តែក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងភាគីអាចធ្វើតាមវិធីណាក៏បាន ឲ្យតែការបង្ហាញឆន្ទៈនោះបានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀត។[53] មានន័យថាភាគីអាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលតាមរយៈតុលាការក៏បាន ឬ ក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការក៏បាន។

ការលុបចោលកិច្ចសន្យាមិនធ្វើតាមរយៈតុលាការ ដោយសារបច្ចុប្បន្នបច្ចេកវិទ្យាកាន់តែទំនើបគេអាចប្រើមធ្យោបាយងាយស្រួលដូចជា ជូនដំណឹងតាមរយៈការទូរស័ព្ទទៅប្រាប់ ការផ្ញើរសារអេឡិចត្រូនិច ដូចជាFacebook E-mail Line Telegram... ជាដើម។ នៅពេលដែលភាគីប្រើប្រាស់មធ្យោយបាយជូនដំណឹងតាមរយៈការផ្ញើរសារអេឡិចត្រូនិច ភាគីត្រូវប្រាកដថាការជូនដំណឹងរបស់ខ្លួនពិតជាបានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀតមែន ព្រោះការប្រើប្រាស់មធ្យោយបាយនេះ អាចមានករណីខ្លះមិនអាចបញ្ជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតបាន។ ប៉ុន្តែប្រសិនជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលអះអាងថាខ្លួនពិតជាបានជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត តាមរយៈទូរស័ព្ទ តាមការផ្ញើរសារអេឡិចត្រូនិច ឬ តាមរយៈសំបុត្រហើយ តែភាគីម្ខាងទៀតបដិសេធការអះអាងរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈថាខ្លួនមិនបានទទួលការជូនដំណឹងទេ វានឹងបង្កការពិបាកក្នុងការពិចារណាថាភាគីទៀតបានដឹង ឬ មិនដឹងពីការលុបចោលកិច្ចសន្យារបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោល។ ប៉ុន្តែចៀសវាងករណីមានវិវាទ ភាគីគប្បីប្រើប្រាស់វិធីណាដែលងាយស្រួលបង្ហាញអំពីការជូនដំណឹងដល់ភាគីម្ខាងទៀតដើម្បីទុកជាភស្តុតាង ដូចជាឲ្យភាគីម្ខាងទៀតផ្តិតមេដៃ ចុះហត្ថលេខា ឬ ថតទុកសារអេឡិចត្រូនិច ដែលបង្ហាញថាភាគីម្ខាងទៀតបានទទួលដំណឹងពិតប្រាកដមែន។ ដើម្បីជាសំអាងបញ្ជាក់កាន់តែច្បាស់ពីការជូនដំណឹងទៅអំពីការបង្ហាញឆន្ទៈទៅកាន់ភាគីម្ខាង

[52] មាត្រា ៣៦០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧។

[53] មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៥, ២០១៦។

ទៀតដែលនៅឆ្ងាយ អាចប្រើមធ្យោបាយ "ការផ្តល់ដំណឹងឆ្លើយតបពីការបានទទួល" នៃលិខិតអនុសិដ្ឋដែលមាន "ការផ្តល់ដំណឹងឆ្លើយតបពីការទទួល" និងឯកសារចម្លងនៃលិខិតដែលបានចុះនិទ្ទេសដោយក្រឡាបញ្ជីតុលាការ។[54] ម៉្យាងទៀត អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលអាចប្រើប្រាស់វិធីណាដែលងាយស្រួលបង្ហាញអំពីការជូនដំណឹងដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីទុកជាភស្តុតាង ដូចជាឲ្យភាគីម្ខាងទៀតផ្តិតមេដៃ ចុះហត្ថលេខា ឬ ថតទុកសារអេឡិចត្រូនិចទុក ដែលបង្ហាញថាភាគីម្ខាងទៀតបានទទួលដំណឹងពិតប្រាកដមែន។

ក្នុងករណីដែលអ្នកសិទ្ធិលុបចោលចង់អនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលតាមរយៈតុលាការ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលអាចធ្វើបណ្តឹងទាមទារឲ្យរលត់ទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត ជាបណ្តឹងទាមទារឲ្យតុលាការចេញសាលក្រមប្រកាសជាថ្មីនូវទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត ដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃសិទ្ធិលុបចោល ដែលជាការទាមទារតាមផ្លូវបណ្តឹង។

២.៣.អាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលុបចោល

២.៣.១.និយមន័យនៃអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលើមំណុល

អាជ្ញាយុកាល គឺជាអំឡុងពេលមួយដែលកំណត់ដោយច្បាប់។ ការកន្លងហួសនៃអំឡុងពេលនេះ បង្កើតឲ្យមានអានុភាពនៃលទ្ធកម្ម ឬ ការលត់សិទ្ធិណាមួយ។[55]

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោល គឺជាប្រព័ន្ធដែលផ្តល់ការពារនូវស្ថេរភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ចំពោះស្ថានភាពពិតជាក់ស្តែង ដែលបានបន្តរយៈពេលយូរ នាំឲ្យអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលដែលមិនត្រូវបានអនុវត្តរយៈពេលយូរនឹងត្រូវបាត់បង់សិទ្ធិ ពោលគឺ រំលត់សិទ្ធិលុបចោលដោយផ្អែកលើករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនអនុវត្តសិទ្ធិក្នុងកំឡុងពេលដែលត្រូវបានកំណត់។

ម៉្យាងទៀត បញ្ញត្តិស្តីការផ្អាកអាជ្ញាយុកាលមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ [56] ដើម្បីឲ្យទំនាក់ទំនងដែលគ្មានស្ថិរភាពមានស្ថិរភាពឡើងវិញ ហើយជម្រុញឲ្យអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលរបស់ខ្លួនកាន់តែឆាប់រហ័ស។

ក្រោយពេលផុតអាជ្ញាយុកាល ជនដែលមានសិទ្ធិលុបចោលមិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលអាចលុបចោលបានទៀតទេ ដូច្នោះកិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកថាមានសុពលភាពស្ថាពរ។[57]

---

[54] មាត្រា ៧ កថាខណ្ឌ១ នៃសេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី,លេខ នស/រកម/០៥១១/០០៧, ៣១ ឧសភា ២០១១។

[55] សន្ទានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៩៦។

[56] មាត្រា ៣៦៣ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

២.៣.២.លក្ខខណ្ឌនៃអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលើបំណុល

២.៣.២.១.ករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានដឹង

សិទ្ធិលុបចោល នឹងរលត់ បើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនប្រើសិទ្ធិក្នុងរយៈពេល ៣ ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន។[58]

សច្ចានុមតិ គឺជាការយល់ព្រមទទួលស្គាល់ដែលមានអានុភាពប្រតិសកម្ម។[59] នៅពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិ គឺជាពេលដែលបានដឹងថាសកម្មភាពរបស់ខ្លួនអាចលុបចោលបាន ដោយផ្អែកលើបុរេលក្ខខណ្ឌការលុបចោល។

ករណីការលុបចោលដោយមូលហេតុវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ ឬ គ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន គឺជាពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។

ករណីការលុបចោលដោយមូលហេតុក្នុងការកម្រិតសមត្ថភាព ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព អាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាននៅពេល សមត្ថភាពដែលត្រូវកម្រិតរបស់ជននោះ បានត្រឡប់មកភាពដើមវិញ។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ចំពោះអ្នកអាណាព្យាបាលចំពោះជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ផ្តល់ដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបានត្រូវបានគណនា ពីអ្នកអាណាព្យាបាលបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងករណីប្រសិនបើតាវកាលិក ត្រូវបានប្រគល់រួចហើយ អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល អាចទាមទារឲ្យសងសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ ដែលកើតឡើងដោយសារការលុបចោលនោះ ដោយរយៈពេលនៃការទាមទារនេះអនុវត្តដូចគ្នានឹងការអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលដែរ គឺមានរយៈពេល៣ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានដឹងថាខ្លួនមានសិទ្ធិលុបចោល ពោលគឺបើអ្នកសិទ្ធិលុបចោល បានលុបចោលកិច្ចសន្យានៅឆ្នាំទី២ នោះសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងដោយសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុនឹងរលត់នៅឆ្នាំទី៥។

២.៣.២.២.ករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនបានដឹង

ទោះបីជាអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលមិនបានដឹងក៏ដោយ ប្រសិនជាហួសរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចសន្យា នោះសិទ្ធិលុបចោលក៏ត្រូវរលត់ដែរ។[60] មានន័យថាអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់

[57] សេចក្តីពន្យល់អំពីក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១-៣, ក្រុមការងារនៃគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ១១៣, ២០១៧។

[58] មាត្រា ៣៦៣ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[59] សន្ទានុក្រម ផ្នែកក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៤២។

សិទ្ធិលុបចោលនឹងត្រូវបានផុតរលត់ចាំងតាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃថ្ងៃដែលកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើត ហួសរយៈពេល ១០ឆ្នាំ ទោះបីជាអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានអះអាងថាខ្លួនមិនបានដឹងពីបុរេលក្ខខណ្ឌការលុបចោល ក៏អាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលុបចោលនឹងត្រូវរលត់ដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ អំឡុងពេល១០ឆ្នាំ ដែលច្បាប់បានទទួលស្គាល់ការលុបចោលគឺជាអំឡុងមួយដល់យូរហើយ ដូច្នោះបើហួសអំឡុងពេល ១០ឆ្នាំហើយមិនបាច់ទទួលស្គាល់សិទ្ធិលុបចោលទៀតទេ ព្រោះអំឡុងពេលនេះកម្មវត្ថុអាចនឹងត្រូវបានចាត់ចែងច្រើនដង ហើយបើនៅតែទទួលសិទ្ធិលុបចោលទៀត នឹងបង្កឲ្យមានភាពស្មុគស្មាញជាមិនខាន។

ក្នុងករណីប្រសិនបើតាវកាលិក ត្រូវបានប្រគល់រួចហើយ អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល អាចទាមទារឲ្យសងសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ ដែលកើតឡើងដោយសារការលុបចោលនោះ ដោយរយៈពេលនៃការទាមទារនេះ គឺមានរយៈពេល៣ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីអ្នកមានសិទ្ធិដែលមិនបានដឹងថាខ្លួនមានលុបចោល បានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល ពោលគឺបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលកិច្ចសន្យានៅឆ្នាំទី៨ បន្ទាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចសន្យា នោះសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងដោយសេចក្តីចម្រើននឹងរលត់នៅឆ្នាំទី១២។ ករណីដែលមានបុគ្គលច្រើននាក់មានសិទ្ធិលុបចោល បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី១ និងកថាខណ្ឌទី២ នៃមាត្រា ៣៦៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះសិទ្ធិលុបចោលនីមួយៗ ពោលគឺសិទ្ធិលុបចោលរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ត្រូវរលត់រៀងៗខ្លួន។

[60] មាត្រា ៣៦៣ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ជំពូកទី៣
អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

៣.១.អានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះភាគី

កិច្ចសន្យាមួយមានសុពលភាព គឺអនុវត្តបាន តែប្រសិនបើកិច្ចសន្យានោះត្រូវបានអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល តើអានុភាពនៃការលុបចោល មានអានុភាពយ៉ាងណាខ្លះ ចំពោះគូភាគីនៃកិច្ចសន្យា?

ការលុបចោល មានភាពដូចគ្នាទៅនឹងមោឃភាពមិនដាច់ខាត នេះបើប្រៀបធៀបទៅនឹងក្រឹត្យច្បាប់លេខ៣៨ ស្តីពីកិច្ចសន្យា និងការទទួលខុសត្រូវក្រៅកិច្ចសន្យា។

នៅពេលដែលភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានលុបចោលកិច្ចសន្យា លទ្ធផលនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា គឺក្នុងករណីដែលភាគីមិនទាន់អនុវត្តកិច្ចសន្យានោះកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីនឹងត្រូវរលត់ ហើយក្នុងករណីដែលភាគីបានអនុវត្តកិច្ចសន្យាហើយ ភាគីដែលបានទទួលការផ្តល់តាវកាលិក ត្រូវប្រគល់ត្រឡប់ទៅឲ្យភាគីម្ខាងទៀត តាមគោលការណ៍នៃសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។

៣.១.១.ករណីដែលភាគីមិនទាន់អនុវត្តកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យាដែលអាចលុបចោលបានមានសុពលភាព រហូតដល់ពេលអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលកិច្ចសន្យា។[61] មានន័យថា កិច្ចសន្យានៅតែមានសុពលភាព ប្រសិនជាអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល មិនបានលុបចោលកិច្ចសន្យា។

ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានលុបចោលកិច្ចសន្យា កិច្ចសន្យានោះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង។[62] មានន័យថា ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលកិច្ចសន្យា នោះកិច្ចសន្យានឹងគ្មានអានុភាពតាំងពីបង្កើតមកម្ល៉េះ។

ប្រសិបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនទាន់បានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួននៅឡើយ នោះកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវអនុវត្តរបស់ភាគីនឹងត្រូវរលត់ ពោលគឺភាគីមិនចាំបាច់អនុវត្តកាតព្វកិច្ចទេ ហើយកាតព្វកិច្ច និងសិទ្ធិដែលមានក្នុងកិច្ចសន្យាត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានតាំងពីដំបូងដែរ។ នេះជាអានុភាពប្រតិសកម្មនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា។

---

[61] មាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[62] មាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

៣.១.២.ករណីដែលភាគីបានអនុវត្តកិច្ចសន្យា

ក្នុងករណីភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យា ដោយមានការផ្តល់តាវកាលិក នោះភាគីដែលបានផ្តល់តាវកាលិកអាចទាមទារតាវកាលិកមកវិញ តាមរយៈការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ឬ សេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុ។

តាវកាលិក គឺជាវត្ថុ ឬសកម្មភាព ដែលជាទីតាំង(ឬជាកម្មវត្ថុ) នៃកាតព្វកិច្ច។[63]

ក្នុងករណីដែលមានការលុបចោលកិច្ចសន្យា កិច្ចសន្យានឹងពុំមានអានុភាព ឬ បាត់បង់អានុភាព នោះភាគីដែលបានផ្តល់តាវកាលិក អាចទាមទារតាវកាលិករបស់ខ្លួនវិញតាមរយៈសិទ្ធិទាមទារឲ្យប្រគល់វិញដោយផ្អែកលើសិទ្ធិនៃកម្មសិទ្ធិ។ កម្មសិទ្ធិករអាចទាមទារឲ្យអ្នកកាន់កាប់ប្រគល់វត្ថុរបស់ខ្លួនវិញបាន[64] ព្រោះអ្នកកាន់កាប់មិនមានមូលហេតុគតិក្នុងការកាន់កាប់ដោយសារតែកិច្ចសន្យាត្រូវបានលុបចោល។

មួយវិញទៀតក្នុងករណីទាមទារឲ្យសងតាវកាលិកដោយផ្អែកទៅលើសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុវិញ ភាគីម្ខាងទៀតដែលបានទទួលតាវកាលិកពីកិច្ចសន្យានឹងគ្មានមូលហេតុក្នុងការទទួលប្រយោជន៍ ដែលក្លាយទៅជាសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុដែលតម្រូវឲ្យភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា មានករណីយកិច្ចប្រគល់នូវតាវកាលិកទៅឲ្យអ្នកលុបចោលត្រឹមកម្រិតផលប្រយោជន៍នៅមាន។[65] ប៉ុន្តែបើភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុចោលកិច្ចសន្យាដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍មានចេតនា ឬ មានកំហុស ចំពោះកិច្ចសន្យា ដោយធ្វើឲ្យកិច្ចសន្យាបាត់បង់អានុភាព ភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុចោលកិច្ចសន្យាមានករណីយកិច្ចត្រូវសងផលប្រយោជន៍នៅពេលបានដឹងដោយភ្ជាប់ជាមួយការប្រាក់។[66]

ការប្រាក់នេះ ត្រូវគិតអត្រាការប្រាក់ចំនួន ៥ ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ។[67]

លើសពីនេះទៅទៀត បើបុគ្គលដែលបាត់បង់ផលប្រយោជន៍បានទទួលការខូចខាត បុគ្គលដែលទទួលផលប្រយោជន៍ត្រូវទទួលខុសត្រូវលើសំណងនៃការខូចខាត។[68]

[63] សន្ទានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៩៦។

[64] មាត្រា ១៥៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[65] មាត្រា ៧៣៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[66] មាត្រា ៧៣៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[67] មាត្រា ៣១៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[68] មាត្រា ៧៣៧ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

៣.២.អានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជន

ការលុបចោលមិនត្រឹមតែមានអានុភាពចំពោះគូភាគីប៉ុណ្ណោះទេ គឺអានុភាពចំពោះតតិយជនដែរ ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងបានផ្ទេរតាវកាលិកកិច្ចសន្យាដែលបានលុបចោលទៅតតិយជន។

តតិយជន សំដៅដល់ជនទីបី ឬ ជនដែលមិនមែនជាភាគីនៅក្នុងទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត។[69] ម្យ៉ាងទៀតដោយផ្អែកតាមរយៈការបកស្រាយនៅប្រទេសជប៉ុន តតិយជន គឺជាជនទីបីក្រៅពីភាគី និងសន្តតិជនរបស់ភាគីដែលពាក់ពន្ធ ហើយមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍ សិទ្ធិផ្ទុយពីបុគ្គល ដែលទាមទារឲ្យលុបចោលដោយមូលហេតុវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ។[70]

មានគំនិតពីរដែលទាក់ទងនឹងអត្ថន័យនៃពាក្យ តតិយជន៖

-**គំនិតទី១**: តតិយជន សំដៅទៅលើជនដែលមានផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់អំពីការលុបចោលកិច្ចសន្យា។ ដើម្បីធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពផលប្រយោជន៍រវាងភាគីដែលលុបកិច្ចសន្យា និងតតិយជន ពេលតតិយជន គឺត្រូវបានគេកម្រិតត្រឹមជនដែលមានផលប្រយោជន៍ប៉ុណ្ណោះ។ តតិយជន ដែលមិនបានចុះបញ្ជីនូវប្រតិបត្តិការលក់ទិញរបស់ខ្លួន នៅមុនពេលលុបចោលមិនបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌបែបនេះទេ ព្រោះកម្មសិទ្ធិ មិនទាន់ផ្ទេរឡើយប្រសិនបើមិនបានចុះបញ្ជី[71] ដោយមិនគិតពីការលុបចោលរបស់ «ក» ទេ។ ជាសេចក្តីសន្និដ្ឋាន គំនិតទី១ គិតថា «គ» មិនមែនជាតតិយជនទេ ហើយ «ក» អាចអះអាងការលុបចោលរបស់ខ្លួន ចំពោះ «គ» បាន។

-**គំនិតទី២**: តតិយជន សំដៅមនុស្សគ្រប់រូប លើកលែងតែភាគីនៃកិច្ចសន្យា ដែលបានលុបចោល។ ផ្អែកទៅតាមគំនិតទី២នេះ «គ» គឺជាតតិយជន ដូច្នោះ «ក» មិនអាចអះអាចការលុបចោលចំពោះ «គ» បានទេ។

នៅក្នុងក្រុមការងារមានសមាជិក ៧រូប គាំទ្រគំនិតទី២ និងសមាជិក ៤រូបផ្សេងទៀតគាំទ្រគំនិតទី១។[72] តាមទ្រឹស្តីអ្នកច្បាប់មួយចំនួនយល់ថា បញ្ញត្តិដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៦៤ កថាខណ្ឌទី ៤ មិនមែនតែការពារតតិយជនមុនការលុបចោលកិច្ចសន្យាទេ តតិយជនក្រោយពេលលុបចោលក៏ត្រូវបានការពារដែរ។ មានន័យថាពាក្យ "**តតិយជន**" នៅក្នុងមាត្រានេះ សំដៅទាំងតតិយជនមុនការលុបចោល និងតតិយជនក្រោយពេលលុបចោល។[73]

---

[69] សន្ធានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ចំណុច៤៨។

[70] សៀវភៅ កម្រងមេរៀនវិភាគទានច្បាប់, ទំព័រ ១៦៣, ឆ្នាំ២០១៨។

[71] មាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[72] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៦៥-៦៦, ២០១៥។

[73] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៥, ២០១៥។

អ្នកច្បាប់ភាគច្រើនបានលើកឡើងនូវស្ថានភាពរបស់តតិយជនពីរផ្សេងគ្នា គឺ តតិយជនមុនការលុបចោល និងតតិយជនក្រោយការលុបចោល។ ការបែងចែកយ៉ាងនេះដោយសារតែសិទ្ធិរបស់តតិយជនមុនការលុបចោល និងក្រោយការលុបចោល មានលក្ខណៈខុសគ្នា ហើយអាចទទួលបានការការពារតាមរយៈប្រព័ន្ធខុសពីគ្នា។

៣.២.១.តតិយជនមុនការលុបចោល

តតិយជនមុនការលុបចោល ជាតតិយជនដែលបានទទួលសិទ្ធិបន្តពីភាគីម្ខាងទៀតមុនការលុបចោលកិច្ចសន្យា ពោលគឺ តតិយជនប្រភេទនេះទទួលបានការប្រគល់សិទ្ធិពីបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិចំពោះតាវកាលិក។

តតិយជនមុនការលុបចោលកិច្ចសន្យា បានទទួលរងការខូចខាតដោយសារតែអនុភាពប្រតិសកម្មនៃការលុបចោល គឺគាត់បានបង់បាត់សិទ្ធិ ឬកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យានៃកិច្ចសន្យាដោយសារតែអានុភាពប្រតិសកម្មនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យារវាងភាគីម្ខាង និងភាគីម្ខាងទៀតដែលគាត់បានបង្កើតកិច្ចសន្យាជាមួយ។

តតិយជនមុនការលុបចោលកិច្ចសន្យា ត្រូវបានការពារទៅតាមមូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យារបស់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យារវាងភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា។ ការការពារតតិយជនធ្វើឡើងតាមរយៈបញ្ញត្តិដែលមានចែងនៅក្នុងករណីមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និងទៅតាមបទបញ្ញត្តិដាច់ដោយឡែកក្នុងករណីអសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ឬ ត្រូវបានកម្រិតសម្តភាព។

៣.២.១.១.ករណីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ

ក. ករណីភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភលើស្ថានភាព

ករណីដែលមានការលុបចោលដោយការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព តតិយជនដែលសុចរិត និងគ្មានកំហុសត្រូវបានការពារ។ ពោលគឺ ការលុបចោលកិច្ចសន្យារបស់អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល មិនមានអានុភាពចំពោះតតិយជនឡើយ។ លក្ខខណ្ឌដែលតតិយជនត្រូវទទួលបានការការពារតាមរយៈ ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព៖

- តតិយជនត្រូវជាជនសុចរិត គឺតតិយជនដែលមិនបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល ដូចជាមិនដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ការផ្តល់ពត៌មានមិនពិត ឬ ការរំលោភលើស្ថានភាព។
- តតិយជនគ្មានកំហុស គឺតតិយជនដែលគ្មានកំហុស ជាតតិយជនដែលបានធ្វើសកម្មភាពចាំបាច់ដូចជាស្រាវជ្រាវព័ត៌មាន យ៉ាងណាក៏ដោយក៏តតិយជននៅតែមិនដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។

ដូច្នោះ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល មិនអាចអះអាងការលុបចោលចំពោះតតិយជនបានទេ។

ខ.ករណីគម្រាមកំហែង និងកេងយកចំណេញហួសហេតុ

ករណីដែលមានការលុបចោលដោយសារតែ ការគម្រាមកំហែង អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ តតិយជនមិនត្រូវបានការពារទេ ទោះបីជាតតិយជននោះជាជនសុចរិត និងគ្មានកំហុសក៏ដោយ។ ដោយសារម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដមិនមានកំហុសក្នុងវិការៈ ហេតុនេះការការពារម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដមានភាពចាំបាច់។[74] ប៉ុន្តែតតិយជនក្នុងការលុបចោលដោយការគម្រាមគំហែង និងការកេងយកចំណេញហួសហេតុ អាចការពារនូវផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនដោយប្រើបញ្ញត្តិ ការធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលវត្ថុ។ អ្នកដែលទទួលបានការផ្ទេរការកាប់កាន់នូវចលនវត្ថុ ដោយកិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិដែលមានសុពលភាព ហើយដោយសុចរិត និងគ្មានកំហុស ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនោះ ទោះបីជាអនុប្បទាយីគ្មានកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនោះក៏ដោយប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនអាចយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលអនុប្បទាយីនៅតែបន្តការកាន់កាប់ដោយចំពោះ[75] ។ លក្ខខណ្ឌដែលត្រូវការពារតតិយជនមានដូចជា៖

- កិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិមានសុពលភាព គឺជាកិច្ចសន្យាដែលចាំបាច់មានសុពលភាព ព្រោះលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិ គឺជាការសង្គ្រោះសម្រាប់ករណីអនុប្បទាយីមិនមានកម្មសិទ្ធិហើយបានធ្វើកិច្ចសន្យាអនុប្បទាន ដូច្នោះគួរតែត្រូវការពារតតិយជនដោយបានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយសុចរិត។
- តតិយជនសុចរិត និងគ្មានកំហុស តាមមាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី អ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានសន្មតថាកាន់កាប់ដោយសុចរិត តាមរយៈការសន្មតនេះ បុគ្គលណាមួយដែលកំពុងធ្វើការកាន់កាប់ដែលចង់អះអាងពីលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ មិនបាច់ធ្វើការអះអាងពីភាពសុចរិតទេពីព្រោះច្បាប់បានសន្មតរួចហើយថាជាអ្នកកាន់កាប់គឺសុចរិត ផ្ទុយទៅវិញ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនបានសន្មតថា អ្នកកាន់កាប់គ្មានកំហុស ដូច្នោះបុគ្គលណាមួយដែលចង់ធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ ចាំបាច់ត្រូវបញ្ជាក់ពីភាពគ្មានកំហុស។[76]

[74] សៀវភៅ កម្រងមេរៀនវិភាគទានច្បាប់, ទំព័រ ១៨១, ឆ្នាំ២០១៨។

[75] មាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[76] សេចក្តីពន្យល់អំពីក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១-៣, ក្រុមការងារនៃគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៧៣, ២០១៧។

- តតិយជនបានកាន់កាប់ដោយចំពោះលើចលនវត្ថុនោះ ដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មលើកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ ដោយសុចរិតបាន ចាំបាច់ត្រូវតែទទួលបានការចាប់ផ្តើមការកាន់កាប់ តាមរយៈការប្រគល់ជាក់ស្តែង ការប្តូរលក្ខខណៈនៃការកាប់កាន់ ការប្រគល់ដោយសង្ខេប និងការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា។[77]

៣.២.១.២.ករណីខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ឬ អសមត្ថភាព

ករណីដែលមានការលុបចោលដោយ មូលហេតុអសមត្ថភាព តតិយជនមិនត្រូវបានការពារឡើយ ព្រោះការលុបចោលដោយសារ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ឬត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព អាចអះអាងចំពោះជនទាំងអស់ ហេតុនេះតតិយជនក្នុងករណីនេះមិនត្រូវបានការពារទេ។[78] ប៉ុន្តែអាចបកស្រាយប្រើប្រាស់នូវការធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុ ទោះបីជាអ្នកផ្ទេរចលនវត្ថុមានសិទ្ធិ ឬ គ្មានសិទ្ធិលើចលនវត្ថុក៏ដោយ។

ម៉្យាងទៀត ក៏អាចការពារតតិយជនបាន ទោះបីជាតតិយជនមានកំហុស ឬ ទុច្ចរិតក៏ដោយ តាមរយៈការបង្ហាញថា ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព បានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយឆបោកដើម្បីឲ្យគេជឿជាក់ថាជាសមត្ថជន។[79] ក្នុងករណីដែលជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពបានប្រើវិធីឆបោក តាមរយៈការបង្ហាញលិខិតក្លែងអាយុ ឬភូតកុហកថាខ្លួនបានទទួលការយល់ព្រមពីជនដែលមានសិទ្ធិផ្តល់ការយល់ព្រម ហើយបានបង្ហាញលិខិតយល់ព្រមក្លែងដល់ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពមិនត្រូវបានការពារទេ ដូច្នោះជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ឬ ជនដែលមានសិទ្ធិផ្តល់ការយល់ព្រមលើសកម្មភាព មិនទទួលស្គាល់ឲ្យលុបចោលកិច្ចសន្យាទេ ហើយក៏មិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនបានដែរ។

៣.២.២.តតិយជនក្រោយការលុបចោល

តតិយជនក្រោយការលុបចោល ជាតតិយជនដែលបានទទួលសិទ្ធិបន្តពីភាគីម្ខាងទៀត ក្រោយការលុបចោលរបស់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា។ ពោលគឺ តតិយជនប្រភេទនេះទទួលបានការប្រគល់សិទ្ធិពីបុគ្គលដែលគ្មានសិទ្ធិចំពោះតាវកាលិកឡើយ។

តតិយជនក្រោយការលុបចោលកិច្ចសន្យា ទទួលរងការខូចខាតដោយសារតែចុះកិច្ចសន្យាជាមួយជនដែលគ្មានសិទ្ធិ មិនមែនដោយសារតែអានុភាពប្រតិសកម្មនៃការលុបចោលនោះទេ។ ការការពារតតិយជន

---

[77] មាត្រា ២២៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[78] សៀវភៅ កម្រងមេរៀនវិភាគទានច្បាប់, ទំព័រ ១៦៣, ឆ្នាំ២០១៨។

[79] មាត្រា ៣៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ក្រោយការលុបចោលកិច្ចសន្យា ត្រូវបានការពារតាមរយៈបញ្ញត្តិដោយឡែកស្តីការធ្វើលទ្ធកម្មសុចរិតលើចលនវត្ថុ ម៉្យាងទៀតចំពោះករណីអចលវត្ថុវិញក៏អាចការពារតតិយជនក្រោយការលុបចោល តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៣៦៤ កថាខណ្ឌ៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីក៏បានដែរ ព្រោះបញ្ញត្តិនេះបានចែងការពារតតិយជន ដោយមិនបែងចែកតតិយជនមុន ឬក្រោយការលុបចោលទេ ហើយមិនតែប៉ុណ្ណោះមានវិធីសាស្ត្រពីរយ៉ាងទៀត គឺលក្ខខណ្ឌតតាំង និងការអនុវត្តប្រដូចដូចមាត្រា៣៥៣ កថាខណ្ឌទី២។

៣.២.២.១. ករណីចលនវត្ថុ

យើងអាចការពារតតិយជនដោយប្រើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិចលនវត្ថុ ដូចករណីការគម្រាមកំហែង និង ការកេងចំណេញហួសហេតុ។ លក្ខខណ្ឌដែលត្រូវការពារមានដូចជា៖

- កិច្ចសន្យាអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិមានសុពលភាព គឺជាកិច្ចសន្យាដែលចាំបាច់មានសុពលភាព ព្រោះលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនូវកម្មសិទ្ធិ គឺជាការសង្គ្រោះសម្រាប់ករណីអនុប្បទាយីមិនមានកម្មសិទ្ធិហើយបានធ្វើកិច្ចសន្យាអនុប្បទាន ដូច្នោះត្រូវតែការពារតតិយជនដោយបានធ្វើលទ្ធកម្មកម្មសិទ្ធិដោយសុចរិត។
- តតិយជនសុចរិត និងគ្មានកំហុស តាមមាត្រា ២៣៤ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី អ្នកកាន់កាប់ត្រូវបានសន្មតថាកាន់កាប់ដោយសុចរិត តាមរយៈការសន្មតនេះ បុគ្គលណាមួយដែលកំពុងធ្វើការកាន់កាប់ដែលចង់អះអាងពីលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ មិនបាច់ធ្វើការអះអាងពីភាពសុចរិតទេ ពីព្រោះច្បាប់បានសន្មតរួចហើយថាជាអ្នកកាន់កាប់គឺសុចរិត ផ្ទុយទៅវិញ ក្រមដ្ឋប្បវេណីមិនបានសន្មតថា អ្នកកាន់កាប់គ្មានកំហុស ដូច្នោះបុគ្គលណាមួយដែលចង់ធ្វើលទ្ធកម្មដោយសុចរិតលើចលនវត្ថុ ចាំបាច់ត្រូវបញ្ជាក់ពីភាពគ្មានកំហុស។[80]
- តតិយជនបានកាន់កាប់ដោយចំពោះលើចលនវត្ថុនោះ ដើម្បីធ្វើលទ្ធកម្មលើកម្មសិទ្ធិលើចលនវត្ថុដោយសុចរិតបាន ចាំបាច់ត្រូវតែទទួលបានការចាប់ផ្ដើមការកាន់កាប់ តាមរយៈការប្រគល់ជាក់ស្តែង ការប្តូរលក្ខខណៈនៃការកាប់កាន់ ការប្រគល់ដោយសង្ខេប និងការផ្ទេរការកាន់កាប់ដោយបញ្ជា។

[80] សេចក្តីពន្យល់អំពីក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១-៣, ក្រុមការងារនៃគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៧៣, ២០១៧។

៣.២.២.២.ករណីអចលនវត្ថុ

មិនមានមាត្រាណាមួយដែលបានចែងការពារតតិយជនក្រោយការលុបចោលចំពោះករណីអចលនវត្ថុ ដូចករណីចលវត្ថុទេ។ ប៉ុន្តែមានទស្សនៈចំនួន ៣ ដែលបានលើកឡើងបកស្រាយដើម្បីការពារតតិយជនក្រោយការលុបចោល៖

+ទស្សនៈទី១ តតិយជនក្រោយការលុបចោលក៏ដូចជាតតិយជនមុនការលុបចោល

នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី មិនបានបែងចែកតតិយជនជាពីរប្រភេទទេ គ្រាន់តែបានឲ្យនិយមន័យនៃតតិយជនតែប៉ុណ្ណោះ នោះគេអាចបកស្រាយបានថាតតិយជនក្រោយការលុបចោលក៏ដូចជាតតិយមុនការលុបចោលដែរ បើតតិយជននោះសុចរិត និងគ្មានកំហុស ចំពោះករណីការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ការគម្រាមកំហែង និងការរំលោភលើស្ថានភាព អាចប្រើបញ្ញត្តិនេះការពាតតិយជនមុនការលុបចោលបានដូចគ្នា។

+ទស្សនៈទី២ អនុប្បទានត្រួតគ្នា ឬ លក្ខខណ្ឌតតាំង

អនុប្បទាន ជាការផ្ទេរសិទ្ធិ ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ដែលជាអនុប្បទាយីទៅឲ្យបុគ្គលម្នាក់ទៀតដែលជាអនុប្បទានិក។[81]

លក្ខខណ្ឌតតាំង ជាលក្ខខណ្ឌដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឲ្យអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់នោះអាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន។[82] ការតតាំង ជាប្រព័ន្ធមួយដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីការពារសុវត្ថិភាពខាងជំនួញរបស់បុគ្គលឯកជន ដើម្បីឲ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអាចធ្វើការបង្ហាញទៅកាន់សាធារណៈ ថាខ្លួនមានកម្មសិទ្ធិពិតប្រាកដទៅលើវត្ថុនោះ។ ដោយសារតែសិទ្ធិប្រត្យក្ស មានលក្ខណៈដាច់ខាត និងផ្តាច់មុខ ដែលអាចអះអាងចំពោះគ្រប់បុគ្គល[83] ហើយមិនអាចបង្កើតជាន់គ្នាបាន ដូចនេះហើយការបង្ហាញជាសាធារណៈមានពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ឲ្យសាធារណជនបានដឹងលឺ។

នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមួយត្រូវបានលុបចោល ភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោលមានករណីយកិច្ចផ្ទេរនូវអចលនវត្ថុទៅឲ្យអ្នកលុបចោល ហើយទន្ទឹមគ្នាប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោលបានលក់ ឬ បង្កើតទំនាក់ទំនងផ្សេងៗ ភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោលក៏ត្រូវមាន ករណីយកិច្ចផ្ទេរនូវអចលនវត្ថុដដែលឲ្យទៅតតិយជនផងដែរ។ ពោល គឺជាការផ្ទេរនូវអចលនវត្ថុតែមួយឲ្យទៅបុគ្គលពីរនាក់ផ្សេងគ្នា ដែរលនេះគេហៅថា “*អនុប្បទានត្រួតគ្នា*” ។

[81] សន្ទានុក្រម ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៨៩។

[82] សៀវភៅ កម្រងមេរៀនវិភាគទានច្បាប់, ទំព័រ ១៨៦, ឆ្នាំ២០១៨។

[83] មាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ដើម្បីការពារតតិយជនក្នុងករណីអនុប្បទានត្រួតគ្នា គេប្រើប្រាស់បញ្ញត្តិស្តីការចុះបញ្ជីអចលវត្ថុ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៣៤ និងមាត្រា ១៣៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ មានន័យថា ប្រសិនបើតតិយបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលវត្ថុ បានមុនអ្នកលុបចោលកិច្ចសន្យា តតិយជននឹងត្រូវបានការពារដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ដោយមិនបានកំណត់ថាតតិយជនសុចរិត ឬ ក៏ទុច្ចរិតទេ។ ដូច្នោះ បើអនុលោមតាមបញ្ញត្តិ ទោះបីជាតតិយជនជាជនទុច្ចរិតក៏ដោយក៏បានការពារផងដែរ។

ប៉ុន្តែក៏មានការបកស្រាយថា តតិយជនដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា១៣៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺសំដៅទៅលើតែ តតិយសុចរិតនិ ងគ្មានកំហុស ឬ ក៏តតិយជនដែលសុចរិត និងគ្មានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរផងដែរ[84] ដែលការបកស្រាយបែបនេះគឺស្របទៅនឹងគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និងភាពស្មោះត្រង់ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

+ទស្សនៈទី៣ បកស្រាយប្រដូចទៅនឹងការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត

កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ត្រូវចាត់ទុកថាមោឃៈ។[85] កិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយមានការឃុបឃិត រវាងភាគី ដោយបង្ហាញឆន្ទៈក្លែងក្លាយ។ ភាគីក្នុងន័យនេះ សំដៅដល់អ្នកលុបចោលកិច្ចសន្យា និងភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោល។

កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត ដើម្បីអាចអះអាងពីមោឃភាពបាន ត្រូវគោរពទៅតាមលក្ខខណ្ឌ បី គឺ៖

- មានអត្ថិភាពនៃរូបភាពខាងក្រៅមិនពិត៖ រូបភាពមិនពិតមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអ្នកលុបចោលកិច្ចសន្យា និងភាគីម្ខាងទៀត ដោយកម្មសិទ្ធិជារបស់អ្នកលុបចោល ប៉ុន្តែសិទ្ធិ និងព័ត៌មានដែលមាននៅក្នុងគោលបញ្ជីសុរិយោដី ជារបស់ភាគីម្ខាងទៀត។
- អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលជាម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដមានកំហុសចំពោះការបង្កើតរូបភាពខាងក្រៅមិនពិត៖ អ្នកលុបចោលមានកំហុសដោយមិនបានលុបចោលភ្លាមៗនូវរូបភាពខាងក្រៅមិនពិត។
- ចាំបាច់ត្រូវការពារតតិយជនដែលបានធ្វើពាណិជ្ជកម្មដោយជឿជាក់លើរូបភាពខាងក្រៅមិនពិត៖ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល និងភាគីម្ខាងទៀតបានឃុបឃិតគ្នា បង្កើតនូវរូបភាពមិនពិត ធ្វើឲ្យតតិយជន ព្រមទាំងសាធារណៈជន មានការជឿជាក់លើរូបភាពនេះ។

[84] មេរៀនភាគ ១ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ២៨, ២០១៥។

[85] មាត្រា ៣៥៣ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

គោលគំនិតនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ គឺការពារចំពោះតតិយជនដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ជាជាងភាគីនៃកិច្ចសន្យានៅក្នុងការលុបចោលលើកលែងតែតតិយនោះជាជនទុច្ចរិត ឬ មិនបានដឹងអំពីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដោយមានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ។ [86] មានន័យថាប្រសិនបើភាគីនៃកិច្ចសន្យាដោយការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតចង់អះអាងចំពោះតតិយជន ភាគីត្រូវទទួលបន្ទុកបញ្ជាក់ថា តតិយជននោះទុច្ចរិត ឬ មានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ។

[86] មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៣៦, ២០១៦។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ផ្អែកទៅតាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ព្រមទាំងការបកស្រាយយ៉ាងក្បោះក្បាយមកនេះ ទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទ **ការលុបចោលកិច្ចសន្យា** វាពិតជាមានសារៈក្នុងការដែលភាគីនៃកិច្ចសន្យាចង់បដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យាដោយសារកិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយមានមូលហេតុនៃការលុបចោល។ នៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្នការបង្កើតកិច្ចសន្យាគឺកើតមានជារៀងរាល់ថ្ងៃ ទន្ទឹមនឹងនោះដែរការបង្កើតកិច្ចសន្យាទាំងអស់នេះមាន កិច្ចសន្យាខ្លះគឺបង្កើតឡើង ជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពធ្វើឡើង ដូច្នេះហើយទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបញ្ញតិថា កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយជនទាំងនេះអាចលុបចោលបាន ដើម្បីការពារនូវផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ ព្រោះដោយសារតែគម្លាតខុសគ្នា និងឆន្ទៈនៃការគិតពិចារណាពួកគេទាំងនោះនៅមានកម្រិត។ ម៉្យាងទៀតកិច្ចសន្យាដែលកើតចេញពីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានដូច ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត អំពើកេងចំណេញហួសហេតុ ការរំលោភលើស្ថានភាព ក៏ជាមូលហេតុនៃការលុបចោលផងដែរ ព្រោះកិច្ចសន្យានេះមិនបានកើតចេញពីឆន្ទៈផ្ទាល់របស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ហើយបើទទួលស្គាល់នូវកិច្ចសន្យាបែបនេះ ហាក់ដូចជាគាំទ្រនូវការបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមិនស្របទៅតាមឆន្ទៈរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ព្រមទាំងបង្កើតឲ្យគ្មានសមភាពនៃការធ្វើជំនួញ បាត់ទាំងធ្លាក់ចុះ និងបាត់បង់នូវតម្លៃសីលធម៌ក្នុងសង្គមផងដែរ។

ទោះបីជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី អនុញ្ញាតឲ្យកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោលអាចលុបចោលបានប្រាកដមែន ប៉ុន្តែដោយសារតែការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ផងដែរដល់ផលប្រយោជន៍ភាគីម្ខាងទៀត ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ពីអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា ដែលខុសគ្នាពីមោឃភាព ព្រោះមោឃភាពគឺជាការប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ទំនៀមទំលាប់សង្គម ហើយជនណាក៏អាចអះអាងអំពីមោឃភាពបានដែរ។ បន្ថែមពីលើនេះដែរ កិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោលអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល គឺអាចផ្តល់សច្ចានុមតិនៃកិច្ចសន្យានោះបាន ពោលគឺទទួលស្គាល់អានុភាពជាស្ថានពរនៃកិច្ចសន្យានោះ ព្រោះកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល ក៏ជាកិច្ចសន្យាមួយដែលមានសុពលភាពដែរ ដរាបណាអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលមិនលលុបចោលកិច្ចសន្យានោះ។ ការដែលទទួលស្គាល់សុពលភាពកិច្ចសន្យាបែបនេះ គឺដោយសារតែការគោរពស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន ដោយរដ្ឋមិនធ្វើការជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងទំនាក់ទំនងឯកជន។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ ដើម្បីធានាឲ្យបាននូវសមភាព និងនិរន្តភាពដោយមិនធ្វើការការពារតែម្ខាងទៅលើតែអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា ឬ ផ្តល់សច្ចានុមតិ ភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាគឺអាចដាស់តឿ ភាគីដែលមានសិទ្ធិលុបចោលឲ្យផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់សច្ចានុមតិ ហើយក៏មានការ

កំណត់អាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលត់សិទ្ធិលុបចោលផងដែរ។ ការកំណត់នូវអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរលត់សិទ្ធិលុបចោលនេះ គឺដើម្បីភាគីដែលមានសិទ្ធិលុបចោលអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលរបស់ខ្លួនឲ្យបានកាន់តែឆាប់រហ័ស ចៀសវាងអូសបន្លាយដែលនាំឲ្យមានការខាតបង់ផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ឬផ្តល់សច្ចានុមតិមានលក្ខណៈងាយស្រួលដោយគ្រាន់តែភាគីដែលមានចង់លុបចោលកិច្ចសន្យា ជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីឲ្យគាត់បានដឹងពីការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះ ហើយនៅពេលដែលកិច្ចសន្យាត្រូវបានលុបចោល នោះកិច្ចសន្យានឹងមានអានុភាពប្រតិសកម្ម បានន័យថាកិច្ចសន្យានោះត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ឬ គ្មានសុពលភាពតាំងពីដំបូងមកម្ល៉េះ ហើយភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានករណីយកិច្ចត្រូវសងតាវកាលិកទៅវិញទៅមកតាមបញ្ញត្តិនៃសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។ អ្វីដែលបង្កឲ្យមានភាពស្មុគស្មាញគឺនៅពេលដែលតាវកាលិកត្រូវបានផ្ទេរពីភាគីដែលមានករណីយកិច្ចសងតាវកាលិកទៅតតិយជន អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ក៏កើតឡើងចំពោះតតិយជនផងដែរ។

ជាមួយនឹងការរៀបរាប់បញ្ហាខាងលើនេះ ធ្វើឲ្យយើងបានដឹងថា ការលុបចោលកិច្ចសន្យាគឺជាបច្ចេកទេសមួយដែលប្រើសម្រាប់បដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែដោយសារតែប្រជាពលរដ្ឋយើងមិនទាន់មានចំណេះដឹងទូលំទូលាយ ក៏ដូចជាការយល់ដឹងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ធ្វើឲ្យពួកគាត់បានបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ជាច្រើនតាមរយៈការបង្កើតកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើឲ្យខាតបង់ដល់មុខជំនួញរបស់គាត់។ នេះសបញ្ជាក់ឲ្យបានដឹងថាប្រជាពលរដ្ឋមានចំណេះតិចតួចណាស់ ជាពិសេសខាងផ្នែកច្បាប់ ដោយពួកគាត់ភាគច្រើនអនុវត្តតែវិធានទំនៀមទំលាប់តាមយល់ឃើញដោយមិនមានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ សម្រាប់ការប្រកបកិច្ចការជំនួញមួយប្រកដោយសមភាពនោះទេ។

ជារួមដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមួយដែលកំពុងតែអភិវឌ្ឍន៍ ហើយម៉្យាងទៀតដោយសារតែការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋយើងនៅមានកម្រិត ធ្វើឲ្យការអនុវត្តច្បាប់នានាស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតទាបមួយនៅឡើយ ដែលបង្កជាបញ្ហាប្រឈម ជាពិសេសគឺនីតិឯកជនដែលគ្រប់គ្រងជីវភាពរបស់នៅរបស់បុគ្គលឯកជនក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ។ នាងខ្ញុំសង្ឃឹមថាសារណាមួយនេះនឹងក្លាយទៅជាឯកសារមួយដ៏មានតម្លៃ ក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវដល់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះ ជាពិសេសគឺក្នុងការចែករំលែកចំណេះដឹងរបស់នាងខ្ញុំដែលមានទៅកាន់សាធារណជន។

អនុសាសន៍

ដើម្បីជាការឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាដែលបានលើកឡើងក្នុងប្រធានបទខាងលើ នាងខ្ញុំសំណូមពរដល់ស្ថានប័នរដ្ឋ ស្ថាប័នឯកជន រួមទាំងបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធដូចខាងក្រោម៖

១.រដ្ឋាភិបាល៖ ពង្រឹងនូវការផ្សព្វផ្សាយ អប់រំពីច្បាប់នានាឲ្យបានទូលំទូលាយតាមរយៈការដាក់បញ្ចូលក្នុងប្រព័ន្ធអប់សម្រាប់សិស្សានុសិស្ស ផ្សព្វផ្សាយតាមរយៈប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច ទូរទស្សន៍ វិទ្យុ ទស្សនាវដ្ដីកាសែតសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ជាពិសេសបង្កើតនូវសិក្ខាសាលាសម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយផ្ទាល់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលនៅតំបន់ដាច់ស្រយាលដែលមិនមានលទ្ធភាពអាចយល់ដឹងពីច្បាប់។

២.ក្រសួងយុត្តិធម៌៖ គប្បីចេញនីតិវិធីឲ្យមន្ត្រីដែលជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ យកចិត្តទុកដាក់ ពន្លឿនក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ តាមរយៈការផ្ដល់មតិយោបល់ដល់ពួកគាត់ ឬ ផ្តល់មធ្យោបាយផ្សេងៗដើម្បីឲ្យប្រជាពលរដ្ឋមានការយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់ពីច្បាប់ ជាចំណែកក្នុងការចូលរួមអនុវត្តច្បាប់ផងដែរ។

៣.ស្ថាប័នតុលាការ៖ ពន្លឿននីតិវិធីនៃការដោះស្រាយវិវាទតាមផ្លូវតុលាការឲ្យបានលឿន និងមានប្រសិទ្ធិភាព ដើម្បីបុគ្គលដែលមានវិវាទអាចដោះស្រាយវិវាទរបស់ពួកគាត់បានកាន់តែឆាប់រហ័ស ព្រោះកាលណាតែនីតិវិធីតាមផ្លូវតុលាការមានរយៈយូរ ធ្វើឲ្យពួកគាត់ចំណាយពេលវេលា បាត់បង់ផលប្រយោជន៍ក្នុងការប្រកបចិញ្ចឹមជីវិត ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យពួកគាត់មិនចង់ដោះស្រាយវិវាទតាមប្រព័ន្ធតុលាការ។

៤.សិស្ស និស្សិត៖ គប្បីខិតខំប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រ ស្រូបយកចំណេះវិជ្ជាផ្សេងៗ ព្រោះពួកគាត់សុទ្ធសឹងតែជាធនធានមនុស្ស ដែលសង្គមត្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិឲ្យរីកចម្រើន នាពេលអនាគត ជាពិសេសគួរមានការយល់ដឹងច្រើនអំពីច្បាប់ ទោះបីជាពួកគាត់ខ្លះមិនបានសិក្សាមហាវិទ្យាល័យនីតិសាស្ត្រពិតមែន ព្រោះដើម្បីកសាងប្រទេសជាតិឲ្យក្លាយជាប្រទេសនីតិរដ្ឋដ៏ពិតប្រាកដ។ ដូចនេះ សិស្ស និស្សិត គួរធ្វើជាគំរូក្នុងការគោរពច្បាប់ វៀងចាកការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាជាងនេះទៅទៀតគឺត្រូវចែករំលែកពត៌មាន ក៏ដូចជាចំណេះដឹងទៅកាន់ក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្លួន រួមទាំងអ្នកដទៃទៀត។

៥.ប្រជាពលរដ្ឋ៖ គប្បីចូលរួមក្នុងការលើកស្ទួយ និងអនុវត្តច្បាប់ដើម្បីឲ្យច្បាប់កាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព ជាពិសេសការប្រើប្រាស់ច្បាប់ជាគោលក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដូចជាការធ្វើជំនួញ អាជីវកម្ម ឬ របររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតផ្សេងទៀត ព្រោះកាលណាអនុលោមតាមច្បាប់ មិនសូវមានហានិភ័យក្នុងការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ ឬការក្លែងបន្លំពីជនទុច្ចរិត ហើយច្បាប់អាចការពារផលប្រយោជន៍របស់ពួកគាត់បានយ៉ាងពេញលេញ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រជាពលរដ្ឋគួរស្វែងរកពត៌មានពីច្បាប់នានា ដើម្បីឲ្យកាន់តែយល់ច្បាស់ពីច្បាប់ ព្រោះច្បាប់ជាធាតុសំខាន់ក្នុងការរស់នៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្ន។

ឯកសារយោង

១.ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,លេខ នស/រកម/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧។

២.សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី,លេខ នស/រកម/០៥១១/00៧, ៣១ ឧសភា ២០១១។

៣.សៀវភៅកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១, ០៩ ធ្នូ ២០០៩។

៤.សៀវភៅកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, ១០ មេសា ២០១០។

៥.សៀវភៅក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១ របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌, ធ្នូ ២០១៥។

៦.សៀវភៅក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២ របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌, វិច្ឆិកា ២០១៦។

៧.សៀវភៅកម្រងមេរៀន របស់វិភាគទានច្បាប់, ២០១៨។

៨.ឯកសារមេរៀន សញ្ញាណទូទៅនៃកាតព្វកិច្ច គង់សុភ័ក្រ្ត,២០១៨-២០១៩។

ឧបសម្ព័ន្ធ

(ច្បាប់ ...)

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

S.S.C.C.

តុលាការកំពូល

ដីកាកោះ

សំណុំរឿងរដ្ឋប្បវេណី

លេខ ...09...

ចុះថ្ងៃទី...10...ខែ...01...ឆ្នាំ២០២០

យើង ...ឌិត មុន្ទី... ជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃតុលាការកំពូល

បង្គាប់មកលោក-លោកស្រី...[illegible]... អាយុ...56... ឆ្នាំ មានមុខរបរ...

អាសយដ្ឋាន: ផ្ទះលេខ... ក្រុម/ផ្លូវ... ភូមិ...[illegible]... សង្កាត់/ឃុំ...[illegible]...

ខណ្ឌ/ស្រុក...[illegible]... រាជធានី/ខេត្ត...ភ្នំពេញ...

ឱ្យចូលខ្លួនមកកាន់តុលាការកំពូលនៅថ្ងៃទី...28...ខែ...កក្កដា...ឆ្នាំ...២០២០... វេលាម៉ោង...[illegible]...

ដើម្បីចូលរួមពីដំណើរការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ទាក់ទងនឹងវិវាទអំពី...[illegible]...

...[illegible]...

"សាមីខ្លួនត្រូវអញ្ជើញមកអោយទាន់ពេលវេលា និងយកលិខិតផ្សេងៗដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងរឿងក្តីខាងលើមកជាមួយផង ប្រសិនបើមាន"។

[illegible]

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី...14...ខែ...កក្កដា...ឆ្នាំ...២០២០...

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ

ឌិត មុន្ទី

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

(ទី ៤)

តុលាការកំពូល
***

សំណុំរឿង រដ្ឋប្បវេណី
លេខ ០១
ចុះថ្ងៃទី 10 ខែ 01 ឆ្នាំ 2020

លិខិតអញ្ជើញ

មេធាវី [illegible]
012794847
098.600900

ប្រធាន [illegible]
ជំរាបមក [illegible]
ការបើកសវនាការរបស់តុលាការកំពូលដើម្បីជំនុំជំរះរឿង រដ្ឋប្បវេណី
ពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ឈ្មោះ [illegible] នឹងប្រព្រឹត្តទៅ
នៅថ្ងៃទី 28 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 2020 វេលាម៉ោង 8 (ព្រឹក [illegible])
ហេតុនេះសូមអញ្ជើញលោកទៅចូលរួមសវនាការក្នុងឋានៈជា [illegible] ។
ក្នុងករណីមានធុរៈ សូមលោកអោយដំណឹងមកតុលាការកំពូលជាបន្ទាន់ ។
[illegible]

ភ្នំពេញ , ថ្ងៃទី 14 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 2020
តុលាការកំពូល

ឌិត មុន្នី

(ដើម)

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

S.S.C.C

តុលាការកំពូល

សំណុំរឿងរដ្ឋប្បវេណី

លេខ 09

ចុះថ្ងៃទី 10 ខែ 01 ឆ្នាំ២០២០

ដីកាកោះ

[illegible]

យើង ឌិត-មុន្ទី ជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃតុលាការកំពូល

បង្គាប់មកលោក-[illegible]

អាសយដ្ឋានៈ ផ្ទះលេខ..........ក្រុម/ផ្លូវ..............ភូមិ [illegible] សង្កាត់/ឃុំ [illegible]

ខណ្ឌ/ស្រុក [illegible] រាជធានី/ខេត្ត កំពត

ឱ្យចូលខ្លួនមកកាន់តុលាការកំពូលនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០២០ វេលាម៉ោង ៨ ព្រឹក ([illegible])

ដើម្បីចូលរួមពីដំណើរការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ទាក់ទងនឹងវិវាទអំពី [illegible]

[illegible]

"សាមុីខ្លួនត្រូវអញ្ជើញមកអោយទាន់ពេលវេលា និងយកលិខិតផ្សេងៗដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងរឿងក្ដីខាងលើមក ជាមួយផង ប្រសិនបើមាន"។

[illegible]

ភ្នំពេញ,ថ្ងៃទី 14 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 2020

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ

ឌិត មុន្ទី

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

តុលាការកំពូល
***
សំណុំរឿង រដ្ឋប្បវេណី
លេខ ...09...
ចុះថ្ងៃទី 10 ខែ 01 ឆ្នាំ 2020

លិខិតអញ្ជើញ

[illegible]

ប្រធាន តុលាការកំពូល
ជំរាបមក [illegible]
ការបើកសវនាការរបស់តុលាការកំពូលដើម្បីជំនុំជំរះរឿង រដ្ឋប្បវេណី
...........ពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ឈ្មោះ [illegible] នឹងប្រព្រឹត្តទៅ
នៅថ្ងៃទី 28 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 2020 វេលាម៉ោង 8 [illegible]
ហេតុនេះសូមអញ្ជើញលោកទៅចូលរួមសវនាការក្នុងឋានៈជា [illegible]
[illegible]
ក្នុងករណីមានធុរៈ សូមលោកអោយដំណឹងមកតុលាការកំពូលជាបន្ទាន់ ។
[illegible]
ភ្នំពេញ , ថ្ងៃទី 14 ខែ កក្កដា ឆ្នាំ 2020
តុលាការកំពូល